

بانک ملی ایران
اداره تحقیقات و برنامه ریزی

طرح تفصیلی

تأمین شخصی راستین

**Rastin Personal Security
(RPS)**

زیرسیستم بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)

دکتر بیژن بیدآباد

ویرایش دوم

۱۳۹۱

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَبِشْرَةِ نَسْتَعِينُ

پیشگفتار

بانک ملی ایران به عنوان بزرگترین بانک کشور در ایفای نقش اساسی خود در تجهیز و تخصیص منابع در جهت سلامت و رشد اقتصادی کشور، اقدام به طرح ابداعات مالی جدیدی در زمینه بانکداری مشارکت در سود و زیان نمود که از آن جمله می‌توان به طرح حاضر یعنی تأمین شخصی راستین (RPS) اشاره کرد. کاستی‌های نظام تأمین اجتماعی کشور یکی از معضلات مهمی است که رفع آن مدّ نظر سیاستگذاران بوده و هست. بازدهی پائین منابع و سرمایه‌های سازمان تأمین اجتماعی عملاً در طول زمان منجر به انتفاع مطلوب بیمه‌شدگان از قدرت حقیقی سرمایه انباشت شده از حق بیمه‌های پرداختی آنان نمی‌شود. تأمین شخصی راستین (RPS) در این راستا زمینه را برای پوشش سپرده‌گذاران از طریق مشارکت آنها در فعالیت‌های اقتصادی و طرح‌های سرمایه‌گذاری در زمینه‌های متنوع فراهم می‌آورد.

استقرار واقعی نظام بانکداری بدون ربا می‌تواند بسیاری از معضلات اقتصادی و مالی مهم در سطح جهان را مرتفع نماید که در این باره نظرات اقتصادی بسیار زیادی مطرح گردیده و در این راستا بانک ملی نیز تلاش نمود تا با تدوین شیوه‌های صحیح و اجرائی بانکداری اسلامی قدمی در جهت توسعه نظام بانکداری اسلامی بردارد که به نوبه خود در سطح جهان بدیع می‌باشد.

تأمین شخصی راستین (RPS) به عنوان زیرمجموعه‌ای از بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS) می‌باشد و در این ارتباط دستورالعمها و تشکیلات و سازمان و رویه‌های گردش کار و سازوکارهای الکترونیک و قراردادهای مربوطه، مشابهت بسیار زیادی با مفاد مطرح شده در طرح بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین دارند و لذا بسیاری از موارد لازم که در این طرح به آنها اشاره

شده است را می‌توان در گزارشات تفصیلی طرح بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین^۱ PLS یافت که در اداره تحقیقات، برنامه‌ریزی و مدیریت ریسک بانک ملی ایران موجود است.

جناب آقای دکتر بیژن بیدآباد مشاور بانک ملی ایران که بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS) و زیرسیستم‌های آن را طراحی، تدوین و راهبری کردند، تأمین شخصی راستین (RPS) را نیز طراحی و به این سیستم الحاق نمودند. بدینوسیله بانک ملی ایران از زحمات بی‌شائبه ایشان که طی چند سال بانک ملی را مرهون تلاش و دانش و تجربه خود ساختند قدردانی و سپاسگزاری می‌نماید.

امید است بانکداری راستین بانک ملی ایران راه این سنت حسنه اسلامی را در سایر بانک‌های داخلی و همچنین بانک‌های خارجی بگشاید و موجبات توسعه و اثربخشی بیشتری را در زمینه بانکداری اسلامی در سراسر گیتی فراهم آورد.

مسعود صفرزاده نساجی

رئیس اداره تحقیقات، برنامه‌ریزی و مدیریت ریسک

بانک ملی ایران

^۱ - منابع بانکداری راستین در انتهای این مجلد ذکر شده‌اند.

خلاصه

در ادامه تلاش‌های مداوم در جهت تدوین بانکداری اسلامی در بانک ملی ایران که منجر به برداشتن گام‌های اصولی و قابل توجهی برای اجرایی نمودن مشارکت راستین در سود و زیان شد، طرح حاضر یعنی طرح «تأمین شخصی راستین (RPS)» از زیرسیستم‌های «بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)» ارائه می‌گردد.

طرح‌های بازنشستگی دولتی در اکثر نقاط دنیا با مشکلات بزرگی مواجه شده‌اند. این طرح‌ها اغلب بدهی‌های عمده‌ای برای دولت‌ها ایجاد کرده‌اند و بسیاری از کشورها را بر آن واداشته‌اند تا نسبت به اصلاح نظام‌های بازنشستگی و صندوق‌های مستمری اقدام نمایند. کاستی‌ها و مشکلات مالی عمیق و ساختاری نظام تأمین اجتماعی ایران از معضلات مهمی است که علیرغم تلاش‌های فراوان صورت گرفته در بیش از نیم قرن عمر این سازمان هنوز در صدر مسائل سیاستگذاری رفاه و تأمین اجتماعی کشور می‌باشد. بازدهی پائین منابع و سرمایه‌های سازمان تأمین اجتماعی عملاً در طول زمان منجر به انتفاع مطلوب بیمه‌شدگان از قدرت حقیقی سرمایه انباشت شده از حق بیمه‌های پرداختی آنان نمی‌شود. این موضوع به معنای پوشش ضعیف مالی در دوره بازنشستگی است. در راستای حل این موضوع سیستم‌های بازنشستگی چندلایه و طرح‌های بازنشستگی خصوصی در سال‌های اخیر در ایران مطرح و تشکیل صندوق‌های بازنشستگی خصوصی در قانون اوراق بهادار (بند ۱۹ ماده ۱) مصوب ۱۳۸۴ نیز پیش‌بینی و اخیراً هم ایجاد سیستم‌های بازنشستگی چندلایه در قانون برنامه پنجم کشور تصویب شده است و صندوق‌های بیمه اجتماعی مجاز به افتتاح حساب انفرادی جهت بیمه‌شدگان با مشارکت فرد شده‌اند.

در ارتباط با موارد فوق و مشخصاً مفاد مواد ۳۱-۲۶ قانون برنامه پنجم توسعه، تأمین شخصی راستین (RPS) با استفاده از سازوکارهای بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین طراحی شده است. در این طرح همانند زیرسیستم‌های دیگر بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین، بانک می‌تواند دولتی یا خصوصی باشد. بانک به عنوان واسطه و جوه با دریافت حق‌العمل و در مقام وکیل یا عامل سپرده‌گذار، کارمزد دریافت نموده و در عوض ضمن ارائه خدمات مدیریت سرمایه به سپرده‌گذار زمینه لازم را برای مشارکت منابع وی در فعالیت سرمایه‌گذاری مجری/مجریان از طریق صندوق‌های مستمری فراهم می‌آورد. بدین ترتیب که بیمه‌شده/سپرده‌گذار از طریق واسطه که صندوق‌های تأمین و بازنشستگی می‌باشند منابع خود را در طرح‌های مجریان تحت قواعد بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین سرمایه‌گذاری می‌نماید و در عوض پرداخت منابع به صندوق‌های مزبور، صندوق متعهد می‌شود تا در سررسید معین وجه سپرده‌گذاری شده بعلاوه منافع حاصل از سرمایه‌گذاری وی را به سپرده‌گذار عودت دهد یا منابع را بصورت مستمری به وی بازپرداخت نماید.

بانک در قالب عقود رایج و یا عقود جدید مطرح در لایحه بانکداری راستین بین سپرده‌گذار، واسطه (صندوق مستمری) و مجری قراردادهایی منعقد، تا شرایط مشارکت آنها را فراهم آورد. واحد امین بانک امور نظارتی فرآیند «تأمین شخصی راستین (RPS)» را به نمایندگی از طرف بانک در خصوص حسن اجرای فعالیت‌های مجری به عهده دارد و سازمان‌ها و نهادهای خاص نظارتی بر عملیات صندوق نظارت خواهند داشت. بانک در اجرای وظیفه واسطه‌گری مالی خود حق‌العمل دریافت می‌نماید.

در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS ابزارها و ابداعات مالی بدیعی نظیر گواهی‌های راستین استفاده می‌شود و بانک با صدور و ارائه این نوع گواهی‌ها و ایجاد بازار ثانویه

معاملات گواهی راستین در فعال نمودن و افزایش کارایی بازارهای پولی و مالی حرکت و تحولات مهمی ایجاد خواهد کرد. با استفاده از زیربنای طرح مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)، طرح «تأمین شخصی راستین (RPS)» قابل اجرا بوده و با صدور گواهی تأمین اجتماعی، گواهی تأمین شخصی و گواهی تأمین مستمری، شرایط جدید مشارکت بیمه‌شدگان/سپرده‌گذاران را در تحقق اهداف نظام تأمین اجتماعی و صندوق‌های بازنشستگی فراهم می‌آورد.

گواهی تأمین اجتماعی سندی است با نام یا بی‌نام که به قیمت اسمی مشخص و برای مدت معین که در عوض پرداخت حق بیمه بیمه‌شده به صندوق تأمین، توسط شعبه بانک مشارکت در سود و زیان راستین منتشر و در اختیار بیمه‌شده قرار داده می‌شود. دارنده این گواهی با احتساب مدت و مبلغ گواهی در سرمایه صندوق تأمین شریک است و در سررسید براساس سهم شرکت که خود مستمری دریافت می‌نماید.

گواهی تأمین شخصی سندی است با نام یا بی‌نام که به قیمت اسمی مشخص و برای مدت معین که در عوض پرداخت سپرده سپرده‌گذار به صندوق بازنشستگی، توسط شعبه بانک مشارکت در سود و زیان راستین منتشر و در اختیار سپرده‌گذار قرار داده می‌شود. دارنده این گواهی با احتساب مدت و مبلغ گواهی در سرمایه صندوق بازنشستگی شریک است و در سررسید اصل و بازده سهم شرکت خود را از صندوق دریافت می‌نماید.

گواهی تأمین مستمری سندی است با نام یا بی‌نام که از تبدیل سهم شرکت ناشی از گواهی تأمین شخصی در سررسید به قطعات ریز با سررسیدهای متفاوت صادر می‌شود تا دارنده گواهی بتواند منابع و منافع سپرده خود را بصورت مستمری از صندوق بازنشستگی دریافت می‌نماید.

گواهی‌های تأمین اجتماعی، تأمین شخصی و مستمری همانند سایر گواهی‌های راستین به عنوان یک دارایی قابل خرید و فروش در سایت اینترنتی بانک به صورت دیجیتالی صادر می‌گردد. دارندگان این گواهی‌ها می‌توانند از طریق شبکه‌های ارتباطی اینترنت و یا گیشه اینترنتی بانک اقدام به خرید و فروش و انتقال این برگه‌ها نموده و لذا این گواهی‌ها قابلیت خرید و فروش بین‌المللی می‌یابد.

کلیه عملیات بر اساس دستورالعمل‌های تدوین شده در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین انجام خواهد شد. ساختار و تشکیلات بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS نیز برای زیرسیستم «تأمین شخصی راستین (RPS)» مورد استفاده قرار می‌گیرد.

امید است این تلاش بتواند منشاء خدمات مفیدی برای عموم استفاده‌کنندگان آن در ایران و دیگر کشورها در جهت استقرار بانکداری اسلامی و حذف ربا از عملیات بانکی و کارایی مالی و رفاه افراد جوامع شود.

بیژن بیدآباد

مرداد ۱۳۹۱

فهرست مطالب

۳	پیشگفتار.....
۵	خلاصه.....
۱۰	بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS.....
۱۳	مفاهیم کلیدی.....
۲۰	صندوق‌های مستمری.....
۲۳	صندوق بازنشستگی کشوری.....
۲۶	سیستم‌های بازنشستگی چندلایه.....
۲۹	صندوق‌های احتیاط.....
۳۰	ضرورت اصلاح سیستم بازنشستگی.....
۳۲	ریسک.....
۳۴	نظارت مالی.....
۳۶	اکچوئری.....
۳۸	قوانین مرتبط.....
۳۸	مواد ۲۶-۳۱ قانون برنامه پنجم توسعه.....
۴۲	قانون ساختار نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی.....
۶۱	تامین شخصی راستین (RPS).....
۶۳	گواهی تامین اجتماعی.....
۶۵	گواهی تامین شخصی.....
۶۸	گواهی تامین مستمری.....
۶۹	شرکت سهامی متغیر.....
۷۲	کاربرد شرکت سهامی متغیر در عملیات مالی مشارکتی.....
۷۷	مراحل تامین شخصی راستین (RPS).....
۸۲	منابع بانکداری راستین.....

بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS

به منظور افزایش مشارکت اقتصادی شبکه بانکی در فعالیتهای اقتصادی و قابلیت مشارکت اشخاص حقیقی و حقوقی اعم از دولت و بخش خصوصی، در این فعالیتها و نیز افزایش کارایی واسطه‌گری مالی و تجهیز و تخصیص بهینه منابع مالی، بانک ملی با انجام مطالعات و بررسی‌های بسیار در این زمینه، ضرورت اجرائی شدن معاملات بر مبنای مشارکت واقعی سپرده‌گذار در سود و زیان طرحها را از اولویت فعالیتهای بانکی دانسته و بر این اساس ضمن مشخص نمودن جایگاه و وظایف بانک، سپرده‌گذار و مجری در طرح مربوطه، نسبت به معرفی محصولات و خدمات مورد نظر و دستورالعملهای مربوطه اقدام نمود که توضیحات لازم به تفصیل در گزارشات تفصیلی طرح بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS) و زیرسیستم‌های آن^۲ ارائه شده است. لکن اینجا به اجمال می‌توان گفت، در این طرح، نرخ بازدهی حاصل از سرمایه‌گذاری منابع پولی سپرده‌گذاران متغیر و بر اساس وضعیت بازدهی طرح محاسبه و با توجه به رویکرد جدید نظام بانکداری اسلامی بر مبنای حذف سود ثابت و جایگزینی آن با سود متغیر بر مبنای بازدهی بخش حقیقی اقتصاد، حرکت به سمت عقود مشارکتی، و یا سود با توافق طرفین معامله (در موارد معین و با شرایط مشخص) تعیین گردد. و لذا حرکت منابع پولی به سمت معاملات انتفاعی پربازده امری اجتناب‌ناپذیر خواهد بود. این امر سود و بازدهی حاصل از معاملات را افزایش خواهد داد. در این رابطه بانک در اجرای وظیفه واسطه‌گری مالی خود منافع حاصل از سرمایه‌گذاری را پس از کسر حق‌العمل کاری در قالب عاملیت به صاحبان منابع پولی یعنی سپرده‌گذاران

^۲ نگاه کنید به منابع بانکداری راستین در انتهای همین مجلد

انتقال می‌دهد. بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین خود جزئی از بانکداری راستین است که پیشنهادی لایحه قانونی و آئین‌نامه اجرائی آن در دست تدوین است.

طرح بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین براساس سه نوع محصول یا خدمت بانکی (محصول مشارکت در طرح خاص، مشارکت در بسته‌ای از چند طرح، مشارکت در سود و زیان شعبه مجری طرح مشارکت در سود و زیان) طراحی گردیده است. بانک براساس عقد جعاله، با سپرده‌گذار قراردادی تنظیم تا بر اساس نظر سپرده‌گذاران در یکی از سه محصول اشاره شده زمینه مشارکت آنها را در سود و یا زیان فعالیت مجری فراهم آورد و در طرف دیگر براساس عقود مختلف نظیر مشارکت مدنی و جعاله و مضاربه و مقاسطه و اجاره و مزارعه و مساقات و سلف با مجری یا مجریان وارد معامله خواهد شد و از این طریق به عنوان نهادی که با اخذ حق الجعاله یا حق‌العمل شرایط تجهیز منابع سپرده‌ای و تخصیص آنها به سرمایه‌گذاری را بین سپرده‌گذار (که در این حالت تأمین‌کننده منابع مالی سرمایه‌گذاری است) و مجری (که عملیات اجرایی سرمایه‌گذاری را بعهده دارد) فراهم آورده و سود و یا زیان حاصل از سرمایه‌گذاری را در چارچوب توافقات منضبط و مصرح در قرارداد به تأمین‌کننده منابع یعنی سپرده‌گذار منتقل می‌نماید. بر این اساس بانک عامل بر اساس عقود مشارکتی می‌تواند سپرده‌های سرمایه‌گذاری را بصورت مشاع و یا بر اساس تشخیص سپرده‌گذار (در محصولات خاص اول یا دوم) و یا تشخیص خود (در محصول نوع سوم) در طرح و یا طرح‌های مورد نظر سرمایه‌گذاری نموده و بازدهی حاصل از سرمایه‌گذاری را پس از کسر درآمد بانک به عنوان کارمزد یا به عنوان سهمی از سود یا زیان طرح بین سپرده‌گذاران تقسیم نمایند.

در بانکداری اسلامی صرف‌نظر از اینکه بانک دولتی و یا خصوصی باشد اساس محاسبه نرخ‌های

بهره بانکی، نرخ بازدهی بخش حقیقی اقتصاد می‌باشد و از سوی دیگر نمو هر مال به خود مال منتقل می‌شود نتیجتاً اجرای این امر موجب شفافیت بیشتر فعالیتها و افزایش کارائی عملیات بانکی گردیده و بانکها نیز به عنوان واسطه وجوه با دریافت حق العمل و در مقام عامل کارمزد دریافت نموده و تمامی بازدهی ناشی از امور سرمایه‌گذاری چه به صورت سود و یا زیان به صاحبان منابع پولی یعنی سپرده‌گذار منتقل می‌شود. با توجه به مراتب فوق با حذف سود ثابت و جایگزینی سودی مرتبط با نرخ بازدهی سرمایه‌گذاری و حرکت به سمت عقود مشارکتی، سود و زیان واقعی بر اساس ضوابط مربوطه و توافق طرفین معامله در چارچوب دستورالعملهای مرتبط قابل تقسیم خواهد بود.

این شیوه بانکداری دارای تشکیلات و سازمان خاصی خواهد بود، تا بانک بتواند بنحو احسن به وظایف خود عمل نماید و در این رابطه ساختارهای سازمانی و گردش کار براساس دستورالعملهای تدوین شده مشخص گردیده‌اند. در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS ابزارها و ابداعات مالی بدیعی نظیر گواهی‌های راستین استفاده می‌شود و بانک با صدور و ارائه این نوع گواهی‌ها و ایجاد بازار ثانویه معاملات گواهی راستین، در فعال نمودن و افزایش کارایی بازارهای پولی و مالی حرکت و تحولات مهمی ایجاد و شرایط جدید مشارکت سپرده‌گذاران را برای تأمین مالی فعالیت‌های اقتصادی فراهم می‌آورد و در فعال نمودن و افزایش کارایی بازارهای پولی و مالی حرکت اساسی ایجاد و زمینه تحولات بین‌المللی مهمی را در زمینه جلب منابع از سرتاسر جهان بوجود خواهد آورد.

مفاهیم کلیدی

مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)^۳: مشارکت سپرده‌گذاران در سود و زیان طرحها سرمایه‌گذاری و فعالیت‌های اقتصادی بر مبنای نرخ بازدهی حقیقی طرح و به منظور پیاده‌سازی بانکداری بدون ربا مبتنی بر اصول اخلاق اسلامی.

بانک در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS: واحدی است که به نمایندگی از طرف سپرده‌گذار منابع سپرده‌ایی سپرده‌گذار را به متقاضیان منابع اعتباری تخصیص می‌دهد و طبق قراردادهای مشخص سود یا زیان حاصله، بین سپرده‌گذار و بانک و مجری تقسیم می‌شود. قراردادهای تنظیمی بانک با هر کدام از طرفین می‌تواند بر مبنای کارمزد و یا بر مبنای مشارکت در سود یا زیان باشد. بانک در ازای دریافت حق الجعالة اقدام به ارائه خدمات مدیریت سرمایه به سپرده‌گذاران نموده و منابع سپرده‌گذاران را به درخواست ایشان در یکی از دو نوع اول یا دوم محصولات بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین، سرمایه‌گذاری می‌نماید و در عوض به سپرده‌گذاران گواهی راستین مربوط به نوع تأمین مالی بکار گرفته شده تسلیم می‌نماید. بانک به عنوان وکیل سپرده‌گذار موظف به حفظ حقوق سپرده‌گذار بوده و در این راستا باید کلیه امکانات تخصصی خود را برای حفظ منافع وی بکار برد. بانک می‌تواند سپرده‌گذاران را از طریق بکارگیری سپرده آنان در محصول نوع سوم طبق نظر آنان، مشارکت آنها را در سود و زیان شعبه یا بانک فراهم آورد.

شعبه بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS: اجرای بانکداری مشارکت در سود و

³. Profit and Loss Sharing

زیان در شعبی منتخب به نام شعبه بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS انجام گرفته که علاوه بر انجام وظایف متعارف بانکداری، از واحدهای جدید نظیر واحد اطلاع‌رسانی و خدمات مشاوره PLS برخوردار بوده تا سپرده‌گذاران و مجریان به نحو مطلوب از فرآیند بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS آگاهی یافته و همچنین دایره صندوق این شعبه علاوه بر وظایف متعارف از بانه‌ای اینترنتی جهت معاملات گواهی‌های راستین برخوردار خواهد بود.

طرح: مجموعه فعالیت‌های اقتصادی مجری است که تحت برنامه منسجم و مشخص، در زمان محدود و با کیفیت، شرایط و هزینه معین به قصد انتفاع برای تأمین مالی در قالب بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین به بانک ارائه می‌شود.

مجری: شخصی است حقیقی یا حقوقی که طرح‌نامه اقتصادی خود را به منظور تأمین تمام یا بخشی از منابع مالی مورد نیاز طرح در قالب بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین به بانک معرفی می‌کند و پس از اقدام بانک در جهت مشارکت وی با سپرده‌گذار مراحل اجرای طرح را تا پایان عملیاتی می‌سازد. مجری علاوه بر اهلیت قانونی، مالی، فنی و اجرایی باید از سایر امکانات و تواناییهای لازم برای مشارکت و اجرای طرح برخوردار باشد.

سپرده‌گذار: شخصی حقیقی یا حقوقی دارای مقدار معینی نقدینگی (وجه نقد) متقاضی مشارکت مالی در محصولات بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین که از طریق مراجعه به بانک (اعم از فیزیکی یا مجازی و در فضای اینترنت) نسبت به خرید گواهی راستین یکی از محصولات سه‌گانه بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین اقدام می‌کند. سپرده‌گذار می‌تواند پیش از سپرده‌گذاری، به پورتال اطلاع‌رسانی سامانه اینترنتی بازار گواهی راستین و یا به یکی از شعب بانک مجری مشارکت در سود و زیان راستین مراجعه و با بهره‌گیری از امکانات اطلاع‌رسانی، اطلاعات لازم درباره انواع محصولات و

گواهی‌های راستین، شرایط و مقررات سپرده‌گذاری، انصراف، کیفیت و مشخصات طرح‌های عرضه شده را کسب و سپس اقدام به سرمایه‌گذاری کند.

طرح‌نامه: نوشته‌ای است حاکی از مجموعه اطلاعات لازم و مورد نیاز در خصوص مشخصات طرح پیشنهادی و بیانگر تحلیل‌ها و بررسی و توجیه طرح از جنبه‌های مختلف اقتصادی، فنی و مالی و مانند آن که توسط مجری تهیه و به همراه اطلاعات و مستندات و مجوزهای قانونی لازم برای بررسی و اتخاذ تصمیم به بانک ارائه می‌شود و پس از بررسی و در صورت تصویب نهایی توسط واحد ارزیابی اداره PLS بانک سندی است که مفاد آن در هر صورت به طرفیت مجری قابل استناد است.

محصولات مشارکت در سود و زیان راستین: در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین سپرده‌گذار می‌تواند در محصولات سه‌گانه زیر مبادرت به سپرده‌گذاری و مشارکت کند:

الف- مشارکت در سود و زیان طرح خاص (محصول نوع اول): در این محصول سپرده‌گذار می‌تواند پس از کسب اطلاعات لازم در خصوص طرح یا طرح‌های معرفی شده به بانک و بررسی جوانب امر بنا به صلاحدید خود یکی از طرح‌های موجود، که بانک عملیات ارزیابی اولیه آن را از پیش انجام داده و برای عرضه به سپرده‌گذاران قابل قبول دانسته، انتخاب و براساس ضوابط و مقررات مربوط از طریق خرید گواهی راستین در طرح منتخب، سرمایه‌گذاری نموده و به نسبت قیمت اسمی گواهی خریداری شده و مدت زمان مشارکت طبق مقررات و ضوابط حاکم بر بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین، در طرح مورد نظر مشارکت می‌کند.

ب- مشارکت در سود و زیان بسته طرح‌ها (محصول نوع دوم): در این محصول سپرده‌گذار بجای سرمایه‌گذاری در یک طرح خاص همزمان در چند طرح از طرح‌های عرضه شده که بدلیل خصوصیات و شرایط آنها در قالب مجموعه‌ای از طرح‌ها که توسط بانک دسته‌بندی و به عنوان بسته

یا سبدي از طرح‌ها تعريف شده است از طريق خريدي گواهي راستين مربوط، سرمايه‌گذاري و به نسبت قيمت اسمي گواهي خريداري شده و مدت زمان مشاركت وفق مقررات و ضوابط حاكم بر بانكداري مشاركت در سود و زيان راستين، در مجموعه طرح‌هاي منتخب مشاركت مي‌كند.

ج - مشاركت در سود و زيان شعبه/بانك مشاركت در سود و زيان راستين (محصول

نوع سوم): در اين محصول سپرده‌گذار به جاي مشاركت در طرح خاص يا سبد طرح‌ها، با خريدي گواهي راستين صادر شده بوسيله بانك، نقدبنگي (سپرده) خود را در اختيار بانك قرار مي‌دهد تا براساس ضوابط و مقررات مربوط در بانكداري مشاركت در سود و زيان راستين در آن قسمت از سود يا زيان شعبه/بانك كه از طريق سرمايه‌گذاري در طرح‌هاي موضوع بانكداري مشاركت در سود و زيان به دست مي‌آيد مشاركت كند. در اين خصوص بانك / شعبه مكلف است در پايان هر سال مالي صورتهاي مالي بانك / شعبه را تهيه و سود و زيان حاصل را براساس مبلغ اسمي گواهي و مدت زمان مشاركت طبق مقررات و ضوابط حاكم بر نحوه تقسيم سود و زيان بين بانك و سپرده‌گذاران تسهيم كند.

سيستم پايه مشاركت در سود و زيان راستين (PLS): اشاره به فرآيند اصلي و قواعد و ضوابط

كلي بانكداري مشاركت در سود و زيان راستين (PLS)⁴ دارد. در اين سيستم بانك به نمايندگي از طرف سپرده‌گذار منابع (سپرده) وي را به درخواست او در يكي از محصولات بانكداري مشاركت در سود و زيان راستين، سرمايه‌گذاري و در عوض به سپرده‌گذار گواهي راستين مربوط به نوع تأمين مالي بكار گرفته شده را تسليم مي‌كند سپس منابع را به مجريان طرح‌هاي سرمايه‌گذاري را با اعمال نظارت كامل

⁴ Profit and Loss Sharing (PLS)

تخصیص می‌دهد و طبق ضوابط مشخص سود یا زیان حاصل را بین سپرده‌گذار و معجری تقسیم و از طرفین کارمزد ارائه خدمات مدیریت سرمایه دریافت می‌کند. بانک به عنوان عامل سپرده‌گذار موظف به حفظ حقوق سپرده‌گذار بوده و تمامی امکانات تخصصی خود را برای حفظ منافع وی بکار می‌برد. در سیستم پایه بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS) از گواهی مشارکت، در طرح‌های پایانی پذیر و گواهی پذیره، در طرح‌های پایانی پذیر استفاده می‌شود.

زیرسیستم‌های مشارکت در سود و زیان راستین: اشاره به روش‌های تأمین مالی مشخص با هدف تأمین منابع نیازهای مالی خاص و یا خدمات خاص مالی دارد. زیرسیستم‌های بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین تحت قواعد و ضوابط کلی سیستم پایه بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS) می‌باشند.

گواهی‌های راستین: نام مجموعه گواهی‌های طراحی شده در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS نظیر گواهی مشارکت، گواهی پذیره، گواهی مضاربه، گواهی مضاربه ادواری، گواهی آتی، گواهی مقاسطه، گواهی مقاسطه اجاره، گواهی مقاسطه مشارکت، گواهی مشارکت رهنی، گواهی مشارکت رهنی ادواری، گواهی مضاربه رهنی، گواهی مضاربه رهنی ادواری، گواهی مزارعه رهنی، گواهی مزارعه رهنی ادواری، گواهی مغارسه رهنی، گواهی مغارسه رهنی ادواری، گواهی مساقات رهنی، گواهی مساقات رهنی ادواری، گواهی استصناع رهنی، گواهی استصناع رهنی ادواری، گواهی اجاره، گواهی تکافل، گواهی قرض، گواهی امانت، گواهی تأمین اجتماعی، گواهی تأمین شخصی، گواهی تأمین مستمری و گواهی ضمانت و سایر گواهی‌هایی خواهد بود که در این سیستم یا زیرسیستم‌های آن طبق ضوابط بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS تعریف و صادر می‌شوند. گواهی‌های راستین با توجه به وجه نظارتی واحد امین بانک بر نحوه عملیات معجری متفاوت از اوراق و

با پیشنهاد گواهی منتشر می‌شوند.

خصوصیات گواهی‌های راستین: بی‌نام بودن، قابل انتقال به غیر، قابلیت خرید و فروش در بازار ثانویه مجازی (بازار معاملات گواهی راستین)، درآمدزا بودن معاملات برای بانک (نیم در هزار از طرفین)، تعیین قیمت برحسب مکانیزم عرضه و تقاضا در بازار معاملات گواهی‌های راستین، تسویه دوره‌ای با آخرین مالک گواهی، امکان خصوصی یا دولتی بودن و حقیقی یا حقوقی بودن مشتریان محصولات، از جمله خصوصیاتی است که این گواهی‌ها دارای آن هستند. تسویه یا تبدیل گواهی‌های راستین زیر نظر واحد امین بانک انجام می‌شود.

واحد ارزیابی: واحدی است در اداره PLS بانک که با بررسی توانائی و اهلیت مجری و طرحنامه، امکان اجرای طرح را می‌سنجد.

واحد امین: واحدی است که امور نظارتی فرآیندهای مشارکت در سود و زیان راستین PLS را به نمایندگی از طرف بانک در خصوص حسن اجرای طرح، کنترل عملیات اجرایی در مقایسه با برنامه‌های اعلام شده، نحوه تخصیص منابع و چگونگی مصرف بهینه آنها،... را با استفاده از شاخصهای کلیدی و رسیدگی به صورتهای مالی و نظارت بر تحویل طرح به عهده دارد.

پوشش‌های مالی: برای کاهش مخاطرات احتمالی مختلف با استفاده از ابزارهای بیمه‌ای سرمایه طرح، وثائق، مسئولیت و مهندسی مجری بسته به نوع روش تأمین مالی بکار گرفته می‌شود.

حکمیت: حل و فصل کلیه اختلافات فی‌مابین بانک، سپرده‌گذار و مجری طرح و غیره که رابطه حاکم بر آنان براساس بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS بوده و با رعایت مفاد توافق فی‌مابین و

قانون آئین دادرسی دادگاه‌های عمومی و انقلاب در امور مدنی قابلیت اجرا یافته و حسب توافق طرفین با ارجاع ماموریت قضائی به شخص یا اشخاص مرضی الطرفین که با تجویز قانون به حکمیت (داوری) می‌باشد، مشروعیت می‌یابد.

صندوق‌های مستمري

«قانون وظايف» پس از برقراري حكومت مشروطه، در مجلس اول وضع شد. طبق اين قانون براي وراثت ارباب حقوق ديواني (عائله كارمندان متوفاي دولت) حقوق مشخصي وضع گرديد. طبق اين قانون پدر، مادر، عيال و اولاد و نوادگان تحت تكفل جمعاً از نصف حقوق ماهانه مستخدم متوفي برخوردار مي‌شدند. قانون وظايف در ارتباط با زمان حيات مستخدم و دوران سالخوردگي يا از كارافتادگي پيش‌بيني خاصي نداشت. اولين قانون در زمينه تامين اجتماعي و حمايت كاركنان دولت در دوران پيري و فوت و از كارافتادگي در سال ۱۳۰۱ به تصويب رسيد. در فصل چهارم قانون استخدام كشوري مصوب ۲۲ آذر ۱۳۰۱ پيش‌بيني شده بود كه كارمند بعد از مدتي معين از انجام خدمت و رسيدن به سني كه توانايي انجام كار را ندارد از مستمري استفاده خواهد كرد. همچنين مستخدمي كه در اثر حادثه از كارافتاده شود و قادر به ادامه خدمت نباشد بدون رعايت خدمت و سن از مقرري خاصي بهره‌مند مي‌شود. از طرفي پس از فوت خانواده او در حمايت دولت قرار مي‌گيرد. قانون مذكور چند بار تغيير كرد.

طرحهاي مزايای بازنشستگي برنامه‌هايي است كه به موجب آن براي اعضا پس از خاتمه خدمت، مزايای در قالب حقوق بازنشستگي يا مستمري فراهم مي‌شود، به شرطي كه بتوان اين مزايای را قبل از خاتمه خدمت براساس شرايط مصوب يا رويه مورد عمل تعيين يا برآورد كرد. صندوق بازنشستگي شخصيت حقيقي مستقلی است كه تحت عناوينی مانند صندوق، سازمان، مؤسسه و غيره براساس قانون، اساسنامه يا دستورالعمل خاص، در حوزه تأمین مزايای بازنشستگي اعضا، فعاليت مي‌كند. اعضا شامل كليۀ افراد اعم از شاغلين، بازنشستگان و مستمري‌بگيراني است كه از مزايای طرح بازنشستگي بهره‌مند مي‌شوند. مزايای بازنشستگي عبارت است از حقوق بازنشستگي و ساير مستمريهائي كه به موجب مقررات

طرح انتظار می‌رود با توجه به سنوات خدمت گذشته اعضا به آنان پرداخت شود.^۵

صندوقهای مستمری^۶ می‌توانند آثار بسیار مهمی بر بازار سرمایه و کارآیی آن داشته و به عنوان منبعی پایدار برای تامین مالی پروژه‌های سرمایه گذاری تلقی شوند. منابع ورودی این صندوق‌ها به طور نسبی پایدارتر از منابع دیگر سایر موسسات مالی می‌باشد زیرا افراد در طول دوران اشتغال خود مستمراً بخشی از درآمد خود را به صورت حق بیمه در اختیار آنها قرار می‌دهند.^۷ صندوقهای بازنشستگی در ایران عبارتند از:

۱. صندوق بازنشستگی کشوری

۲. صندوق بازنشستگی بانک مرکزی

۳. صندوق بازنشستگی، وظیفه، از کار افتادگی و پس انداز کارکنان بانکها

۴. صندوق بازنشستگی کارکنان شهرداری تهران

۵. صندوق بازنشستگی کارکنان صدا و سیما

۶. صندوق بازنشستگی شرکت نفت

در ایران به دلیل نوع نظام مستمری و گذشتن صندوقهای بازنشستگی از نقطه سر به سر و با توجه به مکانیسم تامین مالی کسری وجوه مستمریهای پرداختی از طریق بودجه عمومی دولت و سیاستهایی نظیر بازنشستگی پیش از موعد صندوقهای مستمری بازنشستگی قادر به ایفای نقش موثر خود نیستند.

⁵ <http://www.sbmu.ac.ir/nnm/PublishingImages/pdf/estandard/27.pdf>

⁶ Pension funds

⁷ Claudio Raddatz & Sergio L. Schmukler. 2008 Pension Funds and Capital Market Development. How Much Bang for the Buck?, The World Bank Development Research Group Macroeconomics and Growth Team.

Angelo Marano 2003, the effects of pension funds' development on the financial markets in Italy, Germany and France.

صندوقهای مستمری فعال در ایران تماماً به صورت DB-PAYG^۸ فعالیت می‌کنند. دو صندوق عمده مستمری در ایران صندوق بازنشستگی کشوری و تامین اجتماعی بیش از ۹۰ درصد مشترکین را به خود اختصاص داده‌اند. این دو صندوق هر دو دارای سیستم DB-PAYG هستند. صندوق بازنشستگی مدتی است که از نقطه سر به سر گذشته و تامین اجتماعی نیز نزدیک به نقطه سر به سر است. در حال حاضر بخش قابل توجهی از منابع صندوق بازنشستگی کشوری از محل بودجه دولت تامین مالی می‌شود. این صندوق از سال ۱۳۸۰ از نقطه سر به سر خود گذشته و برای انجام تعهدات خود به کمکهای دولتی اتکاء کرده است. میزان اتکاء نیز یک روندی صعودی داشته و انتظار می‌رود این روند طی سالهای آتی با افزایش شمار بازنشستگان ادامه یابد.^۹ افزایش مداوم میزان اتکاء مزایای مستمری پرداختی به کمکهای دولت در واقع نشان از ورشکستگی سیستم مستمری است. در بلند مدت با گسترش ابعاد این بحران، ادامه آن برای دولت نیز ناممکن خواهد بود. با توجه به عدم استقلال بانک مرکزی و نبود ابزارهای مالی کافی در عملیات بانکی بدون ربا، تامین مالی کسری پرداخت‌های صندوق بازنشستگی از طریق بودجه دولت از طریق استقراض از بانک مرکزی خواهد بود که به پولی کردن کسری بودجه مشهور است. این شیوه به بروز تورم در اقتصاد می‌انجامد. در این روش که به مالیه تورمی نیز معروف است دولتها با تحمیل تورم و تامین مالی آن با انتشار پول بر همه افراد جامعه مالیات می‌بندند که اصابت مالیاتی آن بر افراد با درآمد ثابت بیشتر است. تامین مالی از محل بودجه عمومی دولت، خود با افزایش قیمت‌ها و کاهش قدرت خرید

^۸ طرح‌های مزایای معین DB

توازن درآمد و هزینه PAYG

^۹ مجتبی قاسمی، بازارهای مالی و توسعه اقتصادی، نگاهی به نقش سیستمهای مستمری بر بازارهای مالی و توسعه اقتصادی، واحد مطالعات و تحقیقات بیمه‌ای، موسسه حسابرسی، صندوق بازنشستگی کشوری.

منابع دولت بر گسترش کسری بودجه دولت در سال‌های آتی دامن زده و چرخه تکرار می‌شود. از طرفی فشار مالی بر سیستمهای مستمری PAYG نیز در طول زمان با افزایش تعداد بازنشستگان و بار مالی مستمری‌ها بیشتر خواهد شد.

صندوق بازنشستگی کشوری

سازمان بازنشستگی کشوری موسسه‌ای بیمه‌ای مستقل و وابسته به وزارت رفاه و تامین اجتماعی است که مسئولیت اداره امور صندوق بازنشستگی مستخدمان مشمول مقررات بازنشستگی کشوری را با رعایت مقررات استخدامی مربوط عهده‌دار است.^{۱۰} مشمولین مقررات بازنشستگی کشوری عبارتند از:

۱. مستخدمین رسمی مشمول قانون مدیریت خدمات کشوری.
۲. مستخدمین رسمی مشمول آئین‌نامه استخدامی اعضای هیات علمی دانشگاهها و موسسات آموزش عالی.
۳. قضات قوه قضائیه و دادگستری مشمول مقررات استخدامی قضات.
۴. مستخدمین رسمی (کادر سیاسی) وزارت امور خارجه مشمول مقررات استخدامی وزارت امور خارجه.
۵. مستخدمین ثابت شهرداریهای سراسر کشور به استثناء شهرداری تهران.
۶. مستخدمین پیمانی دستگاههای اجرائی (متقاضی استفاده از مقررات بازنشستگی و وظیفه صندوق بازنشستگی کشوری).

^{۱۰} اساسنامه سازمان بازنشستگی کشوری

۷. خویش فرمایان (مستخدمین بازرخیدی وزارت راه و ترابری و ماده ۱۴۷ قانون برنامه چهارم توسعه).

به موجب ماده ۷۰ قانون استخدام کشوری^{۱۱} اداره کل بازنشستگی با کلیه دارائی و موجودی صندوق بازنشستگی و اسناد و اوراق و بودجه و تعهدات خود از وزارت دارائی منتزع و تابع سازمان اموراداری و استخدامی کشور گردید و براساس اصلاحیه ماده مذکور از بتدای سال ۱۳۵۴ صندوق بازنشستگی کشوری به صورت موسسه‌ای مستقل وابسته به سازمان اموراداری و استخدامی کشور تشکیل گردید. با ادغام سازمانهای اموراداری و استخدامی کشور و برنامه و بودجه در سال ۱۳۷۸ و تشکیل سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور، صندوق بازنشستگی کشوری یکی از موسسات تابعه این سازمان شد، و پس از تصویب قانون نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی^{۱۲} و به موجب تبصره ۲ ماده ۱۷ آن، صندوق بازنشستگی کشوری از سازمان مدیریت و برنامه‌ریزی کشور منتزع و تابع وزارت رفاه و تامین اجتماعی گردید و توسط سازمان بازنشستگی کشوری اداره می‌گردد. این صندوق بطور کلی با اهداف زیر تشکیل گردید:

۱. ایجاد سیستم خودکفا براساس مطالعات علمی و تمهید نظام مناسب جهت پرداخت حقوق بازنشستگان و وظیفه بگیران با بهره‌گیری از روشهای نوین طراحی و بهره‌برداری از سیستم‌ها و تجهیزات پیشرفته در جهت پرداخت و انجام تعهدات و اخذ درآمدها.
۲. بهره‌برداری اقتصادی و اطمینان بخش از موجودی صندوق از طریق سرمایه‌گذاری در فعالیتهای اقتصادی و بازرگانی مفید.
۳. ارائه پیشنهادهای کارشناسی جهت تصویب مراجع ذیصلاح بمنظور ارتقاء وضع معیشتی بازنشستگان

^{۱۱} مصوب ۱۳۴۵/۳/۳۱

^{۱۲} مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۱

و وظیفه بگیران.

وظایف صندوق عبارت است از:

۱. اداره امور بازنشستگی و ازکارافتادگی و وظیفه وراثت مستخدمین مشترک صندوق بازنشستگی کشوری و کارکنان شرکتهای دولتی و شهرداریهای کشور.
۲. اجرای قوانین و مقررات مربوط به بازنشستگی و وظیفه و تهیه آئین نامه‌های اجرایی سازمان.
۳. اجرای مصوبات شورای سازمان بازنشستگی کشوری.
۴. تهیه و اجرای طرحهای بهره برداری از وجوه صندوق بازنشستگی کشوری و کوشش در جهت خودکفائی آن.
۵. تهیه و تنظیم بودجه جاری سازمان بازنشستگی کشوری و بودجه عملیاتی و برنامه عملکرد صندوق بازنشستگی کشوری.
۶. انجام کلیه اقدامات لازم بمنظور حفظ حقوق بازنشستگان و وظیفه بگیران و متناسب ساختن دریافتی آنان با افزایش هزینه‌های زندگی.
۷. حفظ حقوق صندوق بازنشستگی کشوری و انجام کلیه امور حقوقی و دعاوی مربوط به صندوق.
۸. ارائه گزارش عملکرد و ترازنامه سالانه هر یک از صندوقها و تراز تلفیقی سازمان بازنشستگی کشوری به شورای صندوق.

سیستم‌های بازنشستگی چندلایه

سیستم‌های بازنشستگی در جهان بسیار متنوع است.^{۱۳} سیستم‌های «چند لایه»^{۱۴} متشکل از لایه‌های اجباری و اختیاری می‌باشد. در لایه بازتوزیعی^{۱۵} مستمری بگیران به سطح حداقلی از استاندارد زندگی دست می‌یابند و لایه بیمه‌ای^{۱۶} برای حصول اطمینان لازم از دسترسی بازنشستگان به استاندارد زندگی دوران اشتغال آنها می‌باشد. نظام تأمین اجتماعی برخی کشورها شامل دو سیستم پایه و مکمل بیمه‌ای است که بخش پایه غالباً اجباری و بخش مکمل عمدتاً اختیاری است.^{۱۷}

بسیاری از کشورها برای تأمین رفاه بازنشستگان و سالمندان سیستم‌های بازنشستگی چندلایه را در دستور کار خود قرار داده‌اند. لایه‌های پایه عموماً با نقش بازتوزیعی به تأمین حداقل نیازهای معیشتی بازنشستگان می‌پردازند و لایه‌های بیمه‌ای، نقش جایگزینی درآمد دوران اشتغال و حفظ جایگاه درآمدی بازنشستگان را بر عهده دارند.

در سیستم‌های بازنشستگی چندلایه، طرح‌های بازنشستگی تکمیلی به عنوان بخشی از سیستم بازنشستگی برای تأمین مناسب مزایا در زمان بازنشستگی در نظر گرفته می‌شود. این طرح‌ها که اجباری یا

¹³ World Bank & OECD. (2008). Pensions at a glance: Asia/ Pacific edition
Whitehouse, Edward. (2007). Pensions panorama: retirement-income systems in 53 countries. World Bank. Washington.D.C.

¹⁴ Multi pillar

¹⁵ Redistribution

¹⁶ Insurance

¹⁷ زهرا زاده غلام، بازنشستگی مرحله‌ای (تدریجی)، واحد مطالعات و تحقیقات بیمه‌ای، موسسه حسابرسی، صندوق بازنشستگی کشوری، تیر ۱۳۸۹.

Hutchens, Robert; Walker, Beth, "Phased Retirement: Problems And Prospects", Work opportunities for older Americans, Series 8 (February 2007)

Even, William E; Macpherson, David A. "Do Pensions Impede Phased Retirement?" IZA DP No. 1353; Institute for the Study of Labor; October 2004.

Paganelli, Valerie A. "Phased Retirement: Transforming the End of Work", Watson Wyatt Worldwide, SOA Spring Meeting; June, 2003.

اختیاری طراحی می‌گردند، با مشارکت بیمه شده و معمولاً کارفرما شکل می‌گیرد و در صورت اختیاری بودن با در نظر گرفتن امتیازات ترغیبی کارفرمایان و افراد را نسبت به پرداخت حق بیمه به عنوان نوعی پس‌انداز بلندمدت برای ایام بازنشستگی تشویق می‌نمایند.

بیمه‌های اجتماعی عموماً اجباری است و جامعه را به صورت یک کل دیده و فرد به مثابه یک جزء در نظر گرفته می‌شود. بر این اساس، فرد اطمینان می‌یابد که پوشش درآمد حداقلی در دوران بازنشستگی خواهد داشت.

طرح‌های بازنشستگی تکمیلی به دو دسته طرح‌های بازنشستگی شغلی و حساب‌های انفرادی تقسیم می‌شوند. بازنشستگی شغلی طرح‌هایی هستند که عضویت در آنها منوط به وجود ارتباط شغلی بین مشترک و حامی طرح است. در طرح‌ها یا حساب‌های انفرادی نیازی به وجود ارتباط شغلی بین مشترک و حامی طرح نیست.^{۱۸}

دو نمونه از رایج‌ترین طبقه‌بندی‌ها در این زمینه عبارتند از:

الف- لایه‌های پیشنهادی^{۱۹} سازمان OECD^{۲۰}

۱. طرح‌های بازنشستگی با اداره دولت اداره شده و به شکل DB-PAYG تأمین مالی می‌شوند.
۲. طرح‌های بازنشستگی با مدیریت بخش خصوصی با مشارکت کارمند و کارفرما تأمین مالی می‌شوند.
۳. طرح‌های بازنشستگی انفرادی به صورت طرح‌های پس‌انداز.

^{۱۸} ایراندخت عطاریان، بیمه تکمیلی بازنشستگی، طرح حساب‌های انفرادی، خرداد ۱۳۹۰.

^{۱۹} Complementary and private pensions throughout the world 2008. OECD, ISSA, IOPS.

^{۲۰} OECD, OECD guidelines on pension fund asset management, 2006.

ب- مدل چندلایه بانک جهانی^{۲۱}:

۱. لایه حمایتی، با تأمین مالی دولت.

۲. لایه حمایتی کوچک با مدیریت بخش دولتی DB-PAYG

۳. لایه اجباری با مدیریت بخش خصوصی

۴. لایه اختیاری با حساب‌های انفرادی و مدیریت بخش خصوصی

ایالات متحده آمریکا از سیستم بازنشستگی چندلایه برخوردار است. نظام تأمین اجتماعی در این کشور^{۲۲} شامل دو بخش اصلی بیمه‌ای و حمایتی است که اجرای آنها بر عهده اداره تأمین اجتماعی قرار دارد. به موجب قانون بیمه اجتماعی فدرال، وظیفه بیمه اجتماعی عبارتست از پرداخت مزایای بازنشستگی، فوت، ازکارافتادگی و نیز تأمین خدمات درمانی تمامی شاغلین اعم از حقوق‌بگیران و خویش‌فرمایان در ازای پرداخت حق بیمه و کسب شرایط لازم. اگر فرد به دلیل فقدان سابقه کار و کسب درآمد حائز شرایط استفاده از مزایای بیمه‌ای تأمین اجتماعی نباشد یا مزایای دریافتی وی از این طریق بسیار ناچیز باشد، تحت پوشش برنامه حمایتی درآمد مکمل قرار می‌گیرد.^{۲۳} بازنشستگان علاوه بر این که از مزایای تأمین اجتماعی برخوردارند، از طرح‌های بازنشستگی خصوصی و پس‌اندازی برای تکمیل درآمد دوران بازنشستگی خود استفاده می‌نمایند. طرح‌های بازنشستگی اکثراً اختیاری بوده و با

²¹ Voluntary Retirement, Savings: Motivations, Incentives and Design; Richard Hinz; The World Bank, November 19, 2008.

²² واحد مطالعات و تحقیقات بیمه‌ای، بررسی سیستم‌های بازنشستگی در جهان (برنامه‌های بازنشستگی خصوصی در ایالات متحده)، مؤسسه حسابرسی، صندوق بازنشستگی کشوری، اردیبهشت ۱۳۸۷.

²³ جواهری، حسین، تحولات در نظام تأمین و رفاه اجتماعی ایالات متحده آمریکا، فصلنامه تأمین اجتماعی، شماره ۵، مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی.

فرزین پور، پگاه، انجمن بین‌المللی تأمین اجتماعی (ایسا) و گزارش‌های آن درباره، اصلاحات صورت گرفته در کشورهای منتخب، فصلنامه تأمین اجتماعی، شماره ۱۸، مؤسسه عالی پژوهش تأمین اجتماعی.

حمایت کارفرما تشکیل می‌شوند و مشمول امتیاز معافیت مالیاتی هستند و از این رو در میان شاغلین و کارفرمایان از استقبال زیادی برخوردارند.^{۲۴}

در سیستم بازنشستگی چندلایه آمریکا^{۲۵}، کارکنان دولت علاوه بر مشارکت اجباری در طرح عمومی تامین اجتماعی و مستمری پایه کارکنان دولت از طرح حساب‌های انفرادی^{۲۶} به صورت اختیاری استفاده می‌کنند. طرح توسط یک سازمان مستقل اداره می‌شود و سازمان مزبور طبق قانون موظف به سرمایه‌گذاری منابع حسب درخواست مشتریان می‌باشد و وجوه آن صرفاً جهت تامین مزایای مشتریان و هزینه‌های اداره طرح مورد استفاده قرار می‌گیرد.

صندوق‌های احتیاط

صندوق‌های احتیاط نوعی از پس اندازهای بازنشستگی بوده که حق بیمه‌های طرح‌های مشارکت معین (DC)^{۲۷} دریافتی را سرمایه‌گذاری نموده و مزایای بازنشستگی مشتریان خود را در زمان بازنشستگی به صورت یکجا پرداخت می‌نمایند. در بعضی از این صندوق‌ها مشتریان قادرند قسمتی از مزایای خود را به صورت یکجا و قسمتی را به صورت مستمری دریافت دارند.^{۲۸}

^{۲۴} طیبه جلیلی، طرح‌های بازنشستگی خصوصی (چرایی، چگونگی، پاسخ به سؤالات اساسی)، واحد مطالعات و تحقیقات بیمه‌ای، موسسه حسابرسی، صندوق بازنشستگی کشوری، مرداد ماه ۱۳۸۹.

^{۲۵} مریم عابدین خان، سیستم بازنشستگی چندلایه، طرح حساب‌های انفرادی، طرح TSP، حوزه مطالعات و تحقیقات بیمه‌ای، صندوق بازنشستگی کشوری، مردادماه ۱۳۹۰.

^{۲۶} Thrift

^{۲۷} Defined Contribution

^{۲۸} مریم عابدین خان، چالش‌های مدیریتی و اجرایی در سرمایه‌گذاری صندوق‌های تامین اجتماعی (تجارب صندوق احتیاط کارکنان مالزی)، واحد مطالعات و تحقیقات بیمه‌ای، موسسه حسابرسی، صندوق بازنشستگی کشوری، خرداد ۱۳۸۹.

موارد قابل توجه در مدیریت سرمایه‌گذاری صندوق‌های احتیاط شامل موارد زیر است:

۱. حاکمیت
۲. مدیریت ریسک
۳. استراتژی سرمایه‌گذاری
۴. رعایت مقررات
۵. حسابرسی
۶. افشای اطلاعات
۷. متنوع‌سازی گروه‌های دارایی

ضرورت اصلاح سیستم بازنشستگی

سالمند شدن جمعیت، پدیده‌ای متعارف است که با بهبود شرایط اقتصادی، اجتماعی و ارتقاء بهداشت و کاهش زاد و ولد کم و بیش در همه کشورها در حال وقوع بوده و پیامدهای وسیعی دارد. جمعیت کشورها خصوصاً کشورهای پیشرفته دچار پیری شده‌اند، سالمندی جمعیت نتیجه روندهای افزایش یافته عمر و کاهش نرخ باروری است. سالمندی جمعیت باعث افزایش هزینه‌های تأمین اجتماعی می‌شود و افزایش تقاضا برای خدمات سلامت، خدمات مراقبت خانگی، خدمات مسکن برای سالمندان آسیب‌پذیر و خانه‌های سالمندان و غیره می‌شود.^{۲۹} این موضوع نیاز به تأمین منابع مالی پایدار بلند مدت را اجتناب‌ناپذیر می‌سازد.

^{۲۹} زهرا زاده غلام، سالمند شدن جمعیت و اصلاحات سیستم‌های بازنشستگی، واحد مطالعات و تحقیقات بیمه‌ای، موسسه حسابرسی، صندوق بازنشستگی کشوری

طرح‌های بازنشستگی دولتی در اکثر نقاط دنیا با مشکلات بزرگی مواجه شده‌اند. این طرح‌ها اغلب بدهی‌های عمده‌ای برای دولت‌ها ایجاد کرده‌اند و بسیاری از کشورها را بر آن واداشته‌اند تا نسبت به اصلاح نظام‌های بازنشستگی و صندوق‌های مستمری اقدام نمایند. مطالعه و بررسی سیستم‌های بازنشستگی ایالتی در ایالات متحده آمریکا نشان می‌دهد که آینده مالی پرداخت کنندگان خدمات تأمین اجتماعی در معرض تهدید قرار دارند.^{۳۰} اگرچه دولت‌ها معمولاً راه‌حل‌هایی برای تأمین مالی کارکنان خود از منابع عمومی می‌یابند، اما نهایتاً این افراد تحت پوشش سیستم‌های تأمین اجتماعی هستند که از عملکرد ضعیف صندوق‌های بازنشستگی آسیب می‌بینند.^{۳۱}

تلاش کشورها^{۳۲} در مواجهه با سیستم‌های ناپایدار PAYG طرح‌های بازنشستگی خصوصی که در آن‌ها بخش خصوصی مسئولیت اداره طرح‌های بازنشستگی را برعهده می‌گیرد در دو دهه اخیر افزایش چشمگیری داشته و در کنار سیستم‌های بازنشستگی دولتی پایه نقش بارزی در تأمین درآمد بازنشستگی داشته‌اند.^{۳۳} در سال‌های اخیر OECD هدایت کشورهای عضو را در زمینه سیاست‌های بازنشستگی بر عهده گرفته است.^{۳۴}

^{۳۰} طیبه جلیلی، بدهی دولت بابت بازنشستگی، چرا انجام اصلاحات برای نجات سیستم بازنشستگی کارکنان دولت ضروری است؟ واحد مطالعات و تحقیقات بیمه‌ای، مؤسسه حسابرسی، صندوق بازنشستگی کشوری، بهمن ۱۳۸۷.

^{۳۱} T. Leigh Anenson, Karen Eilers Lahey, 2007, Public pension liability: Why reform is necessary to save the retirement of state employees, Notre Dame journal of law, ethics & public policy. http://www.wilshire.com/Company/State_Retirement_Funding_Report.2005

^{۳۲} Tapia, W. (2008). Description of private pension systems. OECD working papers on insurance and private pensions. No.22.

^{۳۳} ایراندخت عطاریان، طیبه جلیلی، نقش طرح‌های بازنشستگی خصوصی در تأمین درآمد بازنشستگی، مؤسسه حسابرسی، صندوق بازنشستگی کشوری، اردیبهشت ۱۳۹۰.

طیبه جلیلی، رویکرد نوین به سیستم‌های بازنشستگی چند لایه (در جهان چه می‌گذرد؟)، واحد تحقیقات و مطالعات بیمه‌ای، مؤسسه حسابرسی، صندوق بازنشستگی کشوری، تیرماه ۱۳۸۷.

^{۳۴} طیبه جلیلی، طرح‌های بازنشستگی خصوصی، طبقه بندی OECD، واحد تحقیقات و مطالعات بیمه‌ای، صندوق

مقایسه اطلاعات ایران با سایر کشورهای حوزه آسیا و اقیانوسیه‌ای به نظر می‌رسد که سیستم بازنشستگی ایران، با توجه به روند افزایشی جمعیت مسن در سال‌های آینده، با مشکل مواجه خواهد شد. از این رو، انجام اصلاحات بازنشستگی ضروری می‌باشد.^{۳۵}

تعداد شاغلین مشترک صندوق بازنشستگی کشوری در سال‌های اخیر کاهش یافته و تعداد مستمری بگیران روند افزایشی داشته است. این موضوع سبب کاهش منابع دریافتی حق بیمه‌ها و افزایش مصارف صندوق شده است. در پایان سال ۱۳۷۶ اندوخته‌های مشترکین صندوق بازنشستگی کشوری توان پرداخت حداقل ۸ سال حقوق مستمری بگیران را داشت. این میزان در پایان سال ۱۳۸۸ به کمتر از یک سال کاهش یافت.^{۳۶}

ریسک

ماهیت اصلی و اساسی بیمه منبعث از ریسک‌ها و اتخاذ تدبیری جهت انتقال آن از یک طرف به طرف دیگر است.^{۳۷} شرکت‌ها و موسسات بیمه‌ای عملاً سعی می‌کنند تا ریسک‌ها را به گونه‌ای توزیع نمایند که زیانهای ناشی از وقوع حوادث غیرمنتظره، منجر به تاثیرات کمتری بر ذینفعان شود از این لحاظ بیمه روشی است برای تامین مالی ریسک‌ها و مخاطرات و مقابله با آثار آنها.

بطور کلی مؤسسات مالی، با چهار نوع ریسک اصلی مواجهند که در سرفصل‌های ریسک اعتباری،

بازنشستگی کشوری، فروردین ۱۳۸۷.

OECD, Survey of investment regulations of pension funds, 2008.

^{۳۵} طیه جلیلی، سیستم‌های بازنشستگی در یک نگاه، آسیا و اقیانوسیه، واحد مطالعات و تحقیقات بیمه‌ای، موسسه حسابرسی، صندوق بازنشستگی کشوری.

^{۳۶} ایراندخت عطاریان، چالش‌های پیش روی صندوق بازنشستگی کشوری و راهبردهای برون رفت از آن، فروردین ۱۳۹۰.

^{۳۷} بروشور جامعه اکچوئری امریکا، ۱۹۹۷.

ریسک نقدینگی، ریسک بازار و ریسک عملیاتی طبقه بندی می‌شوند. این ریسک‌ها هر کدام در ارتباط با فعالیت‌های موسسات تأمین اجتماعی و صندوق‌های مستمری شکل خاصی دارد که با سایر موسسات مالی نظیر بانک‌ها و شرکت‌های سرمایه‌گذاری متفاوت است. برای مثال بیان ناصحیح میزان دریافتی و بر مبنای آن پرداخت حق بیمه از مصادیق خاص ریسک عملیاتی در موسسات بیمه‌ای تأمین اجتماعی است. انجام عملیات مالی بر اساس توازن درآمد و هزینه (PAYG) باعث می‌شود تا اینگونه موسسات نقدینگی قابل توجهی را نگه ندارند لذا ریسک نقدینگی در این موسسات مدیریت خاصی را می‌طلبد. هنگامی که بار مالی غیرمنتظره‌ای به سیستم تحمیل می‌شود، مثل تغییر کسورات یا مستمری‌ها که منجر به پرداخت‌های نابهنگام می‌شود این موسسات دچار التهاب مالی می‌شوند. ریسک مسؤولیت^{۳۸} در موسسات تأمین اجتماعی دامنه وسیعی دارد و هر چیزی در ارتباط با برآورده ساختن مسؤولیت‌های موسسه را در بر می‌گیرد. تعهد پرداخت مستمری بازنشستگی، شامل ریسک‌های طول عمر^{۳۹}، تورم^{۴۰}، از کارافتادگی^{۴۱}، ریسک مستمری ماهانه^{۴۲} - که موجب هزینه‌های اضافی خریداری مستمری از شرکت‌های بیمه می‌شود - ریسک هزینه^{۴۳}، ریسک قانونگذاری^{۴۴} ناشی از تغییر قانون، ریسک مسن شدن جمعیت^{۴۵} نیز از جمله این موارد می‌باشند.

مؤسسات تأمین اجتماعی و صندوق‌های مستمری عملاً به واسطه تعهدات بلندمدتشان که بیشتر ناشی از تحولات مختلف اجتماعی، جمعیتی، قانونگذاری و اقتصادی است در معرض ریسک‌های

³⁸ Liability risk

³⁹ Longevity risk

⁴⁰ Inflation risk

⁴¹ Incapacity or ill-health retirement risk

⁴² Annuitization risk

⁴³ Expense risk

⁴⁴ Legislative or regulatory risk

⁴⁵ Demographic ageing risk

متنوعی می‌باشند. در بخش بیمه‌های خدمات درمانی و تامین سلامت، دامنه متفاوت دیگری از ریسک‌ها وجود دارند که از جمله می‌توان به ریسک‌های هزینه‌های درمان^{۴۶}، ریسک از رده خارج شدن و فرسودگی^{۴۷}، ریسک شیوع بیماری‌های واگیردا^{۴۸}، ریسک بیماری‌های رایج^{۴۹} اشاره نمود. ریسک مخاطرات اخلاقی^{۵۰}، ریسک اقتصادی ناشی از تاثیر چرخه‌های اقتصادی بر سطح درآمد و اشتغال، ریسک سرمایه‌گذاری، وقایع فاجعه آمیز^{۵۱}، ریسک سیاسی و سایر موارد مشابه از جمله مخاطراتی است که موسسات تأمین اجتماعی با آن روبرو هستند.^{۵۲}

نظارت مالی

سرمایه‌گذاری صندوق‌های مستمری عاری از خطر نیست و اگر فارغ از دوراندیشی و نظارت باشد می‌تواند منجر به بازده منفی گردیده و سرمایه استفاده شده را نیز ضایع کند.^{۵۳} حجم عظیم گردش مالی در موسسات تأمین اجتماعی نیازمند وجود یک ساختار نظارتی دقیق است تا قابلیت پاسخگویی آنها را افزایش داده و از حقوق افراد در طول زمان حمایت نماید. درآمد حاصل از حق بیمه‌های جمع آوری شده و سرمایه‌گذاری‌های انجام شده باید به گونه‌ای مدیریت و نظارت شود تا برای تامین هزینه

⁴⁶ Medical expense risk

⁴⁷ Obsolescence risk

⁴⁸ Epidemic risk

⁴⁹ Prevalence risk

⁵⁰ Moral hazard risk

⁵¹ Catastrophic risk

Banks E., 2005, Catastrophic risk, Analysis and Management, John Wiley & Sons, Ltd.

^{۵۲} مریم عابدین خان، مدیریت ریسک در تامین اجتماعی، واحد مطالعات و تحقیقات بیمه‌ای، مؤسسه حسابرسی، صندوق بازنشستگی کشوری، اسفند ۱۳۸۸.

^{۵۳} طیبه جلیلی، سرمایه‌گذاری صندوق‌های بازنشستگی، «الزامات-تجارب جهانی»، واحد تحقیقات و مطالعات بیمه‌ای، مؤسسه حسابرسی، صندوق بازنشستگی کشوری، مرداد ۱۳۸۸.

مستمری‌ها و خدمات تعهد شده کفایت کند. در این ارتباط باید با نظارت کافی ثبات و پایداری بلند مدت عملیات موسسه تأمین گردد.^{۵۴}

پاسخگویی به ذینفعان مختلف اعم از کارکنان و افراد تحت تکفل آنان، کارفرمایان، بازنشستگان و دولت، نیازمند شفافیت عملیات و وجود مکانیزم‌های نظارتی منسجمی است. در این ارتباط بازرسی‌های مستقل از نحوه عملکرد مالی و سرمایه‌گذاری و بررسی اکچوئری ضروری است. از سوی دیگر گزارشات بازرسی و اکچوئر باید در اختیار عموم قرار گیرد تا موجب اطمینان ذینفعان نسبت به مدیریت مؤثر موسسه و برنامه‌های آن و تعهدات ایجاد شده باشد. در این راستا تنظیم موارد مشخص جهت افشای اطلاعات، شفافیت و حکمرانی خوب در موسسه باید صورت پذیرد.

وظیفه اکچوئر، ارائه منظم محاسبات اکچوئری برنامه تأمین اجتماعی موسسه است. گزارشات اکچوئر باید برای ذینفعان افشا شده و در معرض اطلاع عموم قرار گیرد. علاوه بر محاسبات اکچوئری، مدیریت ریسک باید دائماً جنبه‌های مختلف ریسک‌های محتمل بر جریان‌های مالی و دارایی‌های موسسه را بررسی و مدیریت موسسه را از مخاطرات احتمالی و میزان اثر آنها بر فعالیت موسسه آگاه سازد. رعایت استانداردهای حکمرانی^{۵۵} نیز از جمله موارد لازم الرعایه در مباحث نظارتی موسسات تأمین اجتماعی می‌باشند.^{۵۶}

⁵⁴ Gajek L. And Ostaszewski K. M., 2004, Financial Risk Management for Pension Plans, Elsevier.

⁵⁵ Christopher D. Daykin, Government Actuary's Department, United Kingdom, "Financial governance and risk management of social security", (Technical Commission on Statistical, Actuarial and Financial Studies 28th ISSA, General Assembly, Beijing, 12-18 September 2004.

⁵⁶ زهرا زاده غلام، مراجع نظارت بر بازنشستگی‌های خصوصی چه ویژگی‌هایی بایستی داشته باشند؟ اصول پیشنهادی IOPS. حوزه مطالعات و تحقیقات بیمه‌ای، صندوق بازنشستگی کشوری، مردادماه ۱۳۹۰.

اکچوئری

طراحی یک سیستم بازنشستگی به نحوی که تعادل بین منابع و مصارف آن برقرار باشد نیازمند محاسبات پیچیده‌ای درخصوص چگونگی تنظیم پارامترهای مؤثر در دریافتها (نرخ حق بیمه، سقف حقوق و مزایا، مدت پرداخت حق بیمه و...) و پرداختها (سن در زمان بازنشستگی، امید به زندگی، فرمول تعیین حقوق بازنشستگی و...) با توجه به عوامل اقتصادی و اجتماعی می‌باشد.^{۵۷} صندوق‌های بازنشستگی طبق استاندارد حسابداری شماره ۲۷ (طرحهای مزایای بازنشستگی)^{۵۸} مبتنی بر تکالیف صندوقهای بازنشستگی در ارائه گزارشات محاسبات بیمه‌ای (اکچوئری)^{۵۹} در هنگام ارائه صورتهای مالی، ملزم به ارائه گزارشات اکچوئری می‌باشند.^{۶۰}

عدم استفاده از تکنیک‌های محاسبات اکچوئری هر طرح بیمه‌ای، چه در قالب طرح‌های بیمه تامین اجتماعی یا صندوق‌های بازنشستگی یا بطور کلی در مجموعه صنعت بیمه، به شکست خواهد انجامید. هرچند محاسبات اکچوئری نمی‌تواند بطور کامل از بروز عدم توازن در منابع و مصارف موسسات بیمه‌ای جلوگیری کند ولی می‌تواند دید منظمی از جریان درآمد و هزینه موسسه به دست دهد. اکچوئری عملاً برآوردی از جریان درآمدها، تعهدات و هزینه‌های آتی و چگونگی رسیدن به تعادل در ارتباط با فعالیت‌های بیمه‌ای یک موسسه بیمه می‌باشد. ارزیابی اکچوئری^{۶۱} یک طرح بیمه‌ای توانایی مالی طرح را برای پرداخت تعهداتش در بلندمدت بررسی می‌کند و برابری و تعادل درآمدها و هزینه‌های آینده را

^{۵۷} حسین بهزادی، اصول و مفاهیم اکچوئری صندوقهای بازنشستگی، انتشارات صفی، قم، ۱۳۸۷.

58

<http://audit.org.ir/LinkClick.aspx?fileticket=2TrJFTj5-CM%3D&tabid=108&mid=683&language=fa-IR>

⁵⁹ Actuary

^{۶۰} همچنین نگاه کنید به پیش‌نویس استاندارد حسابداری شماره ۳۳ با عنوان "مزایای بازنشستگی کارکنان".

<http://audit.org.ir/LinkClick.aspx?fileticket=11sJvbk5D9k%3D&tabid=107&mid=534&language=fa-IR>

⁶¹ Actuarial valuation

براساس نظام مالی انتخاب شده برای طرح تخمین می‌زند.

در حال حاضر، در موسسات بیمه‌ای و در صندوق‌های بازنشستگی در جهان روش‌های متنوعی

تحت عنوان هزینه‌یابی اکچوئری^{۶۲} مورد استفاده قرار می‌گیرد^{۶۳} که در ایران به طور جدی نه در بخش

بیمه‌های دولتی و نه در بخش بیمه خصوصی مورد توجه قرار نمی‌گیرد.

⁶² actuarial cost method

⁶³ Actuarial Standards of Practice (ASOPs)

<http://www.actuarialstandardsboard.org/pdf/asops/asops.zip>

<http://www.actuarialstandardsboard.org/asops.asp>

قوانین مرتبط

مواد ۳۱-۲۶ قانون برنامه پنجم توسعه

ماده ۲۶- به دولت اجازه داده می‌شود در راستای ایجاد ثبات، پایداری و تعادل بین منابع و مصارف صندوقهای بازنشستگی نسبت به اصلاح ساختار این صندوقها بر اساس اصول زیر اقدام قانونی را به عمل آورد.

الف -

۱- کاهش وابستگی این صندوقها به کمک از محل بودجه عمومی دولت به استثناء سهم قانونی دولت در حق بیمه در طول برنامه از طرق مختلف از جمله تنظیم عوامل مؤثر بر منابع و مصارف صندوقها منطبق بر محاسبات بیمه‌ای، کاهش حمایت‌های غیربیمه‌ای صندوقها و انتقال آن به نهادهای حمایتی، تقویت سازوکارهای وصول به موقع حق بیمه‌ها و تقویت فعالیتهای اقتصادی و سرمایه‌گذاری سودآور با اولویت سرمایه‌گذاری در بازار پول و سرمایه، به نحوی که سود سرمایه‌گذاری موردنظر کمتر از سود اوراق مشارکت بانکی نباشد.

۲- انجام هرگونه فعالیت بنگاهداری جدید برای صندوقهای دولتی ممنوع است و موارد قبلی و موجود و نیز سهام مدیریتی که در ازاء مطالبات به صندوقها واگذار می‌شود باید طی برنامه زمانبندی شده‌ای که به تصویب هیأت وزیران می‌رسد تا پایان اجرای برنامه با رعایت مقررات به بخشهای خصوصی و تعاونی واگذار شود.

۳- همچنین ایجاد هرگونه تعهد بیمه‌ای و بار مالی خارج از ارقام مقرر در جداول قوانین بودجه سنواتی برای صندوقها ممنوع است. تعهدات تکلیف شده فقط در حدود ارقام مذکور قابل اجراء است.

ب - استفاده از روشهای نوین در اداره و ارائه خدمات این صندوقها از طرق مختلف از جمله تجدیدنظر در ساختار بیمه‌های اجتماعی، سازمان تأمین اجتماعی و صندوقهای تابعه به ویژه صندوق بازنشستگی کشوری و اصلاح ساختار و تجهیز سایر صندوقهای وابسته به دستگاههای اجرایی بر اساس اساسنامه دولت به نحوی که بر کاهش هزینه‌های سرباری نیروی انسانی از منابع بیمه و کاهش تصدی‌گری تأکید نماید.

تبصره ۵ - دولت مجاز است نسبت به شرایط احراز، زمان بهره‌مندی، نظام امتیازبندی بازنشستگی (مشاغل غیر تخصصی) تعیین مشاغل سخت و زیان‌آور، میزان و ترکیب نرخ حق بیمه، افزایش سنواتی و چگونگی اصلاح ساختار صندوقها اقدام قانونی لازم را انجام دهد.

ماده ۲۷ - دولت مجاز است نسبت به برقراری و استقرار نظام جامع تأمین اجتماعی چند لایه با لحاظ حداقل سه لایه:

- مساعدتهای اجتماعی شامل خدمات حمایتی و توانمندسازی

- بیمه‌های اجتماعی پایه شامل مستمری‌های پایه و بیمه‌های درمانی پایه

- بیمه‌های مکمل بازنشستگی و درمان

با رعایت یکپارچگی، انسجام ساختاری، همسویی و هماهنگی بین این لایه‌ها در کشور اقدام نماید.

آئین‌نامه اجرایی این ماده به تصویب هیأت وزیران می‌رسد.

ماده ۲۸ -

الف - به منظور فراهم نمودن شرایط رقابتی و افزایش کارآمدی بیمه‌های اجتماعی و جلوگیری از ایجاد هرگونه انحصار یا امتیاز ویژه برای صندوقهای بازنشستگی اعم از خصوصی، عمومی، تعاونی و یا دولتی اجازه داده می‌شود صندوقهای بازنشستگی خصوصی با رعایت تضمین حقوق بیمه‌شدگان و بازنشستگان

صندوق مربوطه حداقل به مدت ده سال بر اساس آئین‌نامه‌ای که به تصویب هیأت‌وزیران می‌رسد ایجاد گردد.

ب - کلیه بیمه‌شدگان به استثناء کادر نیروهای مسلح و وزارت اطلاعات می‌توانند با رعایت اصول و الزامات محاسبات بیمه‌ای نسبت به تغییر صندوق بیمه‌ای خود به سایر صندوقها از جمله صندوقهای موضوع بند (الف) این ماده اقدام نمایند. ضوابط تغییر صندوق و نقل و انتقال حق بیمه و سوابق بیمه‌ای بین صندوقهای موضوع این بند در آئین‌نامه مربوطه تعیین می‌گردد.

ج - صاحبان حرف و مشاغل آزاد مشمول قوانین و مقررات تأمین اجتماعی هستند.

د - کلیه اتباع خارجی مقیم کشور، موظف به دارا بودن بیمه‌نامه برای پوشش حوادث و بیماریهای احتمالی در مدت اقامت در ایران می‌باشند. تعیین میزان تعرفه مطابق مقررات بر عهده بیمه مرکزی ایران است که به تأیید معاونت می‌رسد.

ه - به منظور برقراری بیمه تکمیلی بازنشستگی، صندوقهای بیمه اجتماعی مجازند نسبت به افتتاح حسابهای انفرادی خصوصی جهت بیمه‌شدگان با مشارکت فرد بیمه‌شده اقدام نمایند.

و - در صورتی که دریافتی ایتارگران مشمول صندوق تأمین اجتماعی و صندوق بازنشستگی دیگری گردد، بازنشستگی در هر صندوق به طور مستقل انجام می‌گردد و با تحقق شرایط بازنشستگی ایتارگر در هر صندوق، از مستمری بازنشستگی آن صندوق بهره‌مند می‌شود.

ماده ۲۹- کلیه تصویب‌نامه‌ها، بخشنامه‌ها، دستورالعملها و همچنین تصمیمات و مصوبات هیأت‌های امناء و مقامات اجرائی و مراجع قوه مجریه به استثناء احکام محاکم قضائی که متضمن بار مالی برای صندوقهای بازنشستگی یا دستگاههای اجرائی و دولت باشد در صورتی قابل اجراء است که بار مالی ناشی از آن قبلاً محاسبه و در قوانین بودجه کل کشور و یا بودجه سالانه دستگاه یا صندوق ذی‌ربط تأمین اعتبار شده

باشد. در غیر این صورت عمل مراجع مذکور در حکم تعهد زائد بر اعتبار است و مشمول پرداخت از سوی دستگاه یا صندوقهای مربوطه نخواهد بود. دستگاهها و صندوقهای مربوط مجاز به اجرای احکام مقامات اجرائی و مراجع قوه مجریه که بار مالی آن تأمین نشده است، نیستند. اجرای احکام یادشده فقط در حدود منابع مذکور ممکن است در هر حال تحمیل کسری بودجه به دولت و دستگاههای اجرائی و صندوقها غیرقابل پذیرش می باشد. مسؤولیت اجرای این بند به عهده رؤسای دستگاهها و صندوقها و مدیران و مقامات مربوط است.

ماده ۳۰- به کارکنان مشمول صندوقهای بازنشستگی اجازه داده می شود در صورت انتقال به سایر دستگاهها یا بازخریدی، اخراج، استعفاء و استفاده از مرخصی بدون حقوق بدون محدودیت زمان کماکان مشمول صندوق بازنشستگی خود باشند. در این صورت حق بیمه سهم بیمه شده و کارفرما به استثناء افراد منتقل شده به عهده بیمه شده است.

ماده ۳۱- در صورتی که نرخ رشد حقوق و دستمزد اعلام شده بیمه شدگان در دو سال آخر خدمت آنها بیش از نرخ رشد طبیعی حقوق و دستمزد بیمه شدگان باشد و با سالهای قبل سازگار نباشد، مشروط بر آن که این افزایش دستمزد به دلیل ارتقاء شغلی نباشد صندوق بیمه ای مکلف است برقراری حقوق بازنشستگی بیمه شده را بر مبنای میانگین حقوق و دستمزد پنج سال آخر خدمت محاسبه و پرداخت نماید.

قانون ساختار نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی^{۶۴}

فصل اول - اهداف، قلمرو و وظایف

ماده ۱- در اجرای اصل بیست و نهم (۲۹) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و همچنین بندهای (۲) و

(۴) اصل بیست و یکم (۲۱) قانون اساسی جمهوری اسلامی ایران و در جهت ایجاد انسجام کلان

سیاستهای رفاهی که به منظور توسعه عدالت اجتماعی و حمایت از همه افراد کشور در برابر رویدادهای

اجتماعی، اقتصادی، طبیعی و پیامدهای آن، نظام تامین اجتماعی با رعایت شرایط و مفاد این قانون و

از جمله برای امور ذیل برقرار می‌گردد:

الف - بازنشستگی، از کارافتادگی و فوت.

ب - بیکاری.

ج - پیری.

د - در راه ماندگی، بی سرپرستی و آسیبهای اجتماعی.

هـ - حوادث و سوانح.

و- ناتوانی‌های جسمی، ذهنی و روانی.

ز - بیمه خدمات بهداشتی، درمانی و مراقبت‌های پزشکی.

ح - حمایت از مادران به خصوص در دوران بارداری و حضانت فرزندان.

ط - حمایت از کودکان و زنان بی سرپرست.

ی - ایجاد بیمه خاص بیوگان، زنان سالخورده و خودسرپرست.

^{۶۴} مصوب ۱۳۸۳/۲/۲۱ مجلس شورای اسلامی.

ک - کاهش نابرابری و فقر.

ل - امداد و نجات.

تبصره ۱- برخورداری از تامین اجتماعی به نحوی که در این قانون می آید حق همه افراد کشور و تامین آن، تکلیف دولت محسوب می شود.

تبصره ۲- آثار و تبعات منفی احتمالی ناشی از اقدامات دولت، از جمله مصادیق رویدادهای اقتصادی و اجتماعی می باشند.

تبصره ۳- شهروندان خارجی مقیم جمهوری اسلامی ایران نیز در چارچوب موازین اسلامی، مقابله نامه ها و قراردادهای بین المللی مصوب و با رعایت شرط عمل متقابل، از حمایت های مربوط به نظام جامع تامین اجتماعی برخوردار خواهند بود.

ماده ۲- نظام جامع تامین اجتماعی شامل سه حوزه می باشد:

الف - حوزه بیمه ای: شامل بخش بیمه های اجتماعی از جمله بازنشستگی، بیکاری، حوادث و سوانح، از کارافتادگی و بازماندگان و بخش بیمه های درمانی (بهداشت و درمان) می باشد.

تبصره ۵ - خدمات بیمه های اجتماعی و درمانی به دو سطح همگانی و تکمیلی تقسیم می شود به طوری که:

۱- حدود خدمات بیمه ای همگانی را قانون تعیین می کند.

۲- بیمه های تکمیلی به آن دسته از خدمات بیمه ای گفته می شود که علاوه بر سطح خدمات بیمه های همگانی، با انعقاد قراردادهای انفرادی یا گروهی فی مابین بیمه شده و بیمه گر و پرداخت حق بیمه توسط بیمه شده انجام می پذیرد و دولت در قبال آن تعهد مالی نداشته، اما مکلف به پشتیبانی حقوقی و قانونی لازم از اینگونه بیمه ها می باشد.

ب - حوزه حمایتی و توانبخشی: شامل ارائه خدمات حمایتی و توانبخشی و اعطای یارانه و کمکهای مالی به افراد و خانواده‌های نیازمندی است که به دلایل گوناگون قادر به کار نیستند و یا درآمد آنان تکافوی حداقل زندگی آنان را نمی‌نماید.

ج - حوزه امدادی: شامل امداد، نجات در حوادث غیرمترقبه.

ماده ۳- اهداف و وظایف حوزه بیمه‌ای به شرح زیر می‌باشد:

الف - گسترش نظام بیمه‌ای و تامین سطح بیمه همگانی برای آحاد جامعه با اولویت دادن به بیمه‌های مبتنی بر بازار کار و اشتغال.

ب - ایجاد هماهنگی و انسجام بین بخش‌های مختلف بیمه‌های اجتماعی و درمانی.

ج - اجرای طرح بیمه اجباری مزدبگیران.

د - تشکیل صندوقهای بیمه‌ای موردنیاز از قبیل بیمه حرف و مشاغل آزاد (خویش فرمایان و شاغل غیردائم)، بیمه روستائیان و عشایر، بیمه خاص زنان بیوه و سالخورده و خودسرپرست و بیمه خاص حمایت از کودکان.

هـ - گسترش بیمه‌های خاص جبران خسارات ناشی از حوادث طبیعی از قبیل سیل، خشکسالی، زلزله و طوفان.

و - پشتیبانی حقوقی از بیمه‌های تکمیلی.

ز - نظارت بر عملکرد صندوقهای بیمه‌ای.

ح - پیگیری اصلاح اساسنامه‌های شرکتها و صندوقهای بیمه‌ای به نحوی که اصل بنگاهداری برای شرکتها و صندوقهای بیمه‌ای لحاظ شود.

ط - نظارت بر تعادل منابع و مصارف صندوقها براساس علم محاسبات بیمه‌ای.

ی - اطلاع رسانی در خصوص خدمات بیمه ای.

تبصره ۱- هر صندوق بیمه ای می تواند در یکی از دو حوزه بیمه اجتماعی و درمانی و یا در هر دو فعالیت نماید.

تبصره ۲- دولت مکلف است ظرف مدت دو سال از تاریخ ابلاغ این قانون، امکان تحت پوشش بیمه قرار گرفتن اقشار مختلف جامعه از جمله روستائیان، عشایر و شاغلین فصلی را فراهم نماید.

تبصره ۳- تعهدات قبلی سازمانها و صندوقهای بیمه گر به افراد تحت پوشش مشروط بر آن که فقط در یک سازمان یا صندوق عضویت داشته اند کماکان به قوت خود باقی است و مازاد بر آن در صورت تامین منابع و بار مالی لازم از سوی این نظام برقرار خواهد شد.

ماده ۴- اهداف و وظایف حوزه حمایتی و توانبخشی به شرح زیر می باشد:

الف - سازماندهی و هدفمند کردن یارانه ها و منابع حمایتی.

ب - هماهنگی بخش های مختلف دولت در راستای پیشگیری از آسیب های اجتماعی.

ج - مشارکت در تعیین خط فقر (مطلق و نسبی).

د - حمایت از افراد جامعه در برابر رویدادهای اقتصادی، اجتماعی و پیامدهای سوء آنها خصوصا در زمینه بیکاری، بی سرپرستی، در راه ماندگی و پیری.

ه - تامین حداقل زندگی برای همه افراد و خانواده هایی که درآمد کافی ندارند با اولویت افرادی که به دلایل جسمی و روانی قادر به کار نیستند.

و - پرداخت مقرری به افراد جویای کار به شکل وام و برای مدت محدود.

ز - تحت پوشش قراردادن خانواده های بی سرپرست و زنان خودسرپرست.

ح - فراهم سازی امکانات، آموزش بازتوانی و ایجاد مهارت های شغلی خانوارهای نیازمند.

ط - حمایت از مادران به خصوص در دوران بارداری و حضانت فرزند.

ی - تامین خدمات پیشگیری از بروز یا تشدید معلولیت‌ها و آسیب‌های اجتماعی در گروه‌های هدف و تحت پوشش قرار دادن آنها در سه سطح پیشگیری، درمان و توانبخشی.

ک - فراهم آوردن امکانات لازم به منظور بهبود وضع جسمی، ذهنی، اجتماعی و اقتصادی معلولین برای ادامه زندگی و تلاش برای تامین استقلال و خودکفائی معلولان، افراد محروم از فرصت‌های برابر اجتماعی و آسیب دیدگان اجتماعی.

ل - آماده سازی محیط اجتماعی و فضای فیزیکی متناسب با ویژگیها و توانائی‌های معلولان.

م - ادامه روند حمایت از نیازمندان روستائی و عشایر.

ماده ۵ - اهداف و وظایف حوزه امدادی به شرح زیر می‌باشد:

الف - آماده سازی و هماهنگی سازمانها و نهادهای ذی ربط برای ارائه فوری و کافی خدمات به آسیب دیدگان رویدادهای غیرمترقبه در جهت تامین نیازهای اولیه آسیب دیدگان از حوادث طبیعی شامل تغذیه، پوشاک و سرپناه موقت در چارچوب طرح امداد و نجات کشور.

ب - پیش بینی سازوکارهای لازم برای امور مربوط به بازسازی کوتاه مدت با همکاری سازمانهای دولتی و غیردولتی و نهادهای مدنی.

تبصره ۵ - جمعیت هلال احمر جمهوری اسلامی ایران یک جمعیت غیردولتی است که بر اساس اساسنامه مصوب مجلس شورای اسلامی فعالیت می‌کند.

فصل دوم - اصول و سیاستهای کلی

ماده ۶ - اصول و سیاستهای ساختاری نظام جامع تامین اجتماعی به شرح زیر می‌باشد:

الف - هماهنگی در حوزه‌ها: ساماندهی و هماهنگی فعالیت‌ها و خدمات در هر یک از حوزه‌های بیمه‌ای،

حمایتی و امدادی در جهت افزایش کارآمدی و پوشش کاملتر فعالیت دستگاهها، به نحوی که از همپوشانی و تداخل فعالیت آنها جلوگیری گردد.

ب - هماهنگی بین حوزه‌ها: هماهنگی بین حوزه‌های بیمه‌ای، حمایتی و امدادی با محور بودن نظام بیمه‌ای صورت می‌گیرد.

ج - هماهنگی بین فعالیت‌های پیشگیرانه و فعالیت‌های اجرائی در سایر بخشهای اثرگذار بر تامین اجتماعی.

د - مشارکت بخشهای غیردولتی: نظام تامین اجتماعی بر اصل مشارکت در سطوح سیاستگذاری، برنامه‌ریزی، اجرا و ارزشیابی استوار است به نحوی که دستگاهها و سازمانهای غیردولتی به روشهای تعریف شده امکان مشارکت داشته باشند. این مشارکت خدمت گیرندگان متشکل و سازمان یافته از قبیل سازمانها و نهادهای غیردولتی را نیز شامل می‌شود. این مشارکت به معنای رفع مسوولیت از دولت نیست و در هر حال دولت مسوولیت تامین اجتماعی را به عهده دارد.

ه - کمک‌های داوطلبانه مردمی جهت تامین منابع مالی توسط نهادها، موسسات، سازمانها و شرکتهای غیردولتی و عمومی نظام تامین اجتماعی مجاز است مشروط بر آن که این امر طبق آئین نامه مصوب هیات وزیران صورت گرفته و امکان نظارت نظام تامین اجتماعی فراهم باشد.

و - بهینه سازی: بهینه سازی فعالیتها بر سه سیاست زیر استوار است:

۱- تخصیصی کردن فعالیتها بر حسب نوع خدمات.

۲- تخصیصی کردن فعالیتها بر حسب گیرندگان خدمات.

۳- تخصیصی کردن فعالیتها بر حسب سطح خدمات (همگانی یا مکمل).

ز - تمرکز و تمرکززدایی: این اصل بر سیاستهای زیر تاکید دارد:

۱- برنامه ریزی، سیاستگذاری، نظارت، ارزشیابی و توزیع منابع عمومی به صورت متمرکز و توسط دولت انجام می‌شود.

۲- امور اجرایی و کارگزاری به صورت غیرمتمرکز صورت می‌گیرد.

۳- دخالت دولت در سطح فعالیتهای اجرایی و کارگزاری تامین اجتماعی در مواردی صورت می‌گیرد که میزان فعالیت موسسات غیردولتی کفایت لازم برای ارائه خدمات را ننماید و یا برای تنظیم بازار خدمات تامین اجتماعی و جبران نقص بازار دخالت دولت لازم باشد.

۴- دخالت دادن شرایط منطقه‌ای در برنامه ریزی.

ح - نظارت بر هر دو بخش دولتی و غیردولتی مرتبط با نظام جامع تامین اجتماعی: این نظارت براساس مفاد این قانون، معیارهای مندرج در اساسنامه آنها، قراردادها و توافقنامه‌های مبادله شده صورت می‌گیرد.

ط - رقابت‌پذیری: اعمال اصل رقابت‌پذیری در سطوح اجرایی و کارگزاری نظام به منظور گسترش فضای رقابتی و بسط مزیت‌های زیر:

۱- کلیه سطوح بیمه‌ای نظام تامین اجتماعی به گونه‌ای طراحی و تنظیم گردند که امکان رقابت در آن وجود داشته باشد.

۲- برای بیمه شوندگان امکان انتخاب موسسه بیمه گذار فراهم شود.

۳- به منظور حصول اطمینان از وجود فضای سالم رقابتی و عدم عرضه انحصاری یا نیمه انحصاری، دولت اجازه کنترل و اقدام ضدانحصار را براساس قوانین موضوعه خواهد داشت.

ی - نحوه مشارکت مالی:

۱- بهره مندی صندوقهای فعال در سطح همگانی بیمه‌های اجتماعی و درمانی بابت هر عضو از محل منابع عمومی به صورت سرانه برابر خواهد بود، این امر مانع حمایت دولت از اقشار ضعیف جامعه نمی‌باشد.

۲- درصد مشارکت و سهم پرداختی کارفرما نسبت به ماخذ کسر حق بیمه به صندوقهای فعال در سطح همگانی بیمه‌های اجتماعی و درمانی یکسان خواهد بود.

۳- درصد مشارکت و سهم پرداختی بیمه شده نسبت به ماخذ کسر حق بیمه به صندوقهای فعال در سطح همگانی بیمه‌های اجتماعی و درمانی یکسان خواهد بود.

ک - نحوه جابجائی: جابجائی بیمه شدگان بین صندوقهای بیمه همگانی به صورت انفرادی یا گروهی براساس آئین نامه مصوب هیات وزیران مجاز خواهد بود.

ل - سازمانها، موسسات و صندوقهای فعال در قلمرو بیمه‌ای نظام، دارای شخصیت حقوقی و استقلال مالی و اداری بوده و طبق ضوابط و مقررات مورد عمل خود، در چارچوب این نظام فعالیت می‌نمایند.

ماده ۷- اصول و سیاستهای مالی نظام جامع تامین اجتماعی به شرح زیر می‌باشد:

الف - پایداری منابع مالی شامل:

۱- استفاده از منابع عمومی.

۲- منابع حاصل از هدفمند کردن یارانه‌ها.

۳- ایجاد تعادل بین منابع و مصارف صندوقهای بیمه‌ای ضمن حفظ شخصیت حقوقی و استقلال منابع مالی صندوقها.

۴- تامین منابع بخش بیمه‌ای با مشارکت کارفرما، بیمه شده، دولت.

۵- منابع اختصاص داده شده برای جبران اجتماعی خسارت‌های ناشی از سیاستهای اقتصادی و توسعه‌ای.

۶- استفاده از منابع حاصل از کمکهای مردمی در قلمروهای نظام تامین اجتماعی.

۷- استفاده از منابع حاصل از وقف در قلمروهای نظام تامین اجتماعی.

۸- استفاده از منابع حاصل از خمس، زکات و سایر وجوه شرعی در قلمروهای نظام تامین اجتماعی با

مجوز مراجع تقلید.

۹- استفاده از منابع حاصل از صدقات و نذورات در قلمروهای نظام تامین اجتماعی.

۱۰- استفاده از منابع، اموال و دارائی‌های نهادها و بنیادهای انقلاب اسلامی در قلمروهای مختلف نظام تامین اجتماعی با اذن مقام رهبری.

۱۱- درآمد ناشی از سرمایه گذاریها و مدیریت وجوه و ذخائر دستگاههای اجرائی دولتی و عمومی، سازمانها، موسسات و صندوقهای فعال در قلمروهای مختلف نظام تامین اجتماعی.

تبصره ۵ - اتخاذ تمهیدات مالی، اعتباری و ساختاری لازم به منظور تداوم و استمرار توان پاسخگویی حوزه‌های بیمه‌ای، حمایتی و امدادی نظام به نیازهای شهروندان.

ب - نظارت مالی بر منابع:

تمام دستگاهها، سازمانها، موسسات، نهادها و صندوقهای فعال در قلمروهای بیمه‌ای، حمایتی و امدادی، در حد استفاده از منابع و تسهیلات نظام تامین اجتماعی تحت نظارت دولت در چارچوب این قانون قرار می‌گیرند.

ج - اجرای تصمیمات و احکام دولت در جهت کاهش منابع و یا افزایش مصارف و تعهدات صندوقها و موسسات بیمه‌ای منوط به تامین منابع مالی معادل آن خواهد بود. لغو مفاد این بند مشروط به تصریح نام و ذکر موضوع در سایر قوانین خواهد بود.

د - وجوه، اموال، ذخائر و دارائی‌های صندوقهای بیمه اجتماعی و درمانی در حکم اموال عمومی بوده و مالکیت آن مشاع و متعلق به همه نسلهای جامعه تحت پوشش است، هرگونه تصرف دولت در این اموال و رابطه مالی دولت با صندوقهای موصوف در چارچوب قوانین و مقررات موردعمل صندوقها خواهد بود.

هـ - مطالبات سازمانها، صندوقها و موسسات بیمه‌ای فعال در قلمروهای نظام تامین اجتماعی از دولت بر مبنای ارزش واقعی روز و براساس نرخ اوراق مشارکت پرداخت خواهد شد.

اصول و سیاستهای اقتصادی

ماده ۸ - به منظور کاهش آثار سوء احتمالی سیاستها و برنامه‌های اقتصادی و توسعه‌ای بر وضعیت رفاه و تامین اجتماعی مردم و جلوگیری از وارد آمدن هرگونه شوک و ضربه ناشی از سیاستهای فوق، متولی نظام جامع تامین اجتماعی در تصمیمات اقتصادی خصوصا در مذاکرات مربوط به تعیین حداقل دستمزدها مشارکت و در شورای اقتصاد، شورای عالی اشتغال، شورای عالی کار، شورای پول و اعتبار، شورای عالی بیمه خدمات درمانی، شورای عالی سلامت و شورای عالی خانواده با حق رای شرکت خواهد کرد.

ماده ۹ - اصول و سیاستهای اجرایی نظام جامع تامین اجتماعی به شرح زیر می‌باشد:

- الف - سیاست جامعیت: جامعیت به معنای ارائه کلیه خدمات متنوع و مصرح در این قانون است.
- ب - سیاست کفایت: که براساس آن در مرحله اول حداقل نیازهای اساسی آحاد جامعه تامین و در مرحله دوم کمیت و کیفیت خدمات ارتقاء می‌یابد.
- ج - سیاست فراگیری: که براساس آن خدمات نظام تامین اجتماعی باید برای کلیه آحاد ملت تامین و تضمین شود.
- د - سیاست پیشگیری: اعمال این سیاست شامل هر سه حوزه بیمه ای، حمایتی و امدادی می‌باشد و مطابق آن بر ضرورت هماهنگی با سایر دستگاههای موثر تاکید می‌شود به نحوی که تلاش برای پیشگیری از ظهور یا گسترش انحرافات و مشکلات اجتماعی به عنوان یک سیاست هماهنگی فرابخشی مبنای عمل قرار گیرد.

هـ - سیاست توانمندسازی: سیاست توانمندسازی به معنای کاهش روشهای مبتنی بر تامین مستقیم نیاز و

متقابلاً افزایش توانائی‌های فردی و جمعی به منظور تامین نیازها توسط خود افراد وابسته می‌باشد.

و - سیاست کارگستری: سیاست کارگستری، سازوکاری غیرحمایتی است و با ایجاد زمینه‌های اشتغال فرد، امکان تامین نیاز توسط خود او فراهم می‌شود و به معنای ارائه خدمات رفاهی به شرط انجام تعهدات معین است.

ز - سیاست نیازمندیابی فعال: رسیدگی به حقوق افراد با استفاده از سیستم جامع آماری و اطلاعاتی و تاکید بر کرامت انسانی و نفی روشهای تحقیرآمیز.

ح - حقوق افراد عضو و تحت پوشش در قبال تعهدات قانونی سازمانها، موسسات و صندوقهای بیمه‌ای این نظام تحت ضمانت دولت خواهد بود و دولت مکلف است تمهیدات مالی، اعتباری و ساختاری لازم در این زمینه را اتخاذ نماید.

ط - ارائه تعهدات بیمه‌ای صندوقها در قبال افراد عضو و تحت پوشش براساس قاعده عدالت و به تناسب میزان مشارکت (سنوات و میزان پرداخت حق بیمه) و با تنظیم ورودیها و خروجیها طبق محاسبات بیمه‌ای صورت می‌پذیرد.

ی - سازمانها، موسسات و صندوقهای بیمه‌ای نظام تامین اجتماعی ماهیت تعهدی داشته و حق بیمه شدگان نسبت به صندوقها، منحصر به دریافت تعهدات قانونی است.

تبصره ۵ - باتوجه به محدودیت منابع دولت در هر سه سیاست (کفایت، جامعیت و فراگیری)، دولت موظف است سیاستهای مرحله‌ای خود را درضمن برنامه‌های توسعه کشور منظور نماید.

اصول و سیاستهای یارانه‌ای

ماده ۱۰ - اتخاذ سیاستهای یارانه‌ای در چارچوب قانون و براساس سیاستهای کلی نظام به منظور هدفمند کردن یارانه‌ها، با استفاده از نظامهای اطلاعاتی جامع و منسجم کشور مانند طرح کد ملی و یا نظام مالیاتی

کشور صورت می‌گیرد به نحوی که به تدریج یارانه اعطائی به خانواده‌های پردرآمد کاهش یافته و یا حذف گردد و میزان یارانه اعطایی به خانواده‌های کم درآمد افزایش یابد. منابع حاصل از حذف یا کاهش یارانه خانواده‌های پردرآمد برای تامین منابع موردنیاز نظام جامع تامین اجتماعی منظور خواهد شد.

فصل سوم - تشکیلات

ماده ۱۱- در راستای تحقق نظام جامع تامین اجتماعی و جهت اجرای این قانون، وزارت رفاه و تامین اجتماعی تشکیل می‌گردد.

تبصره ۱- هرگونه استفاده از منابع نظام تامین اجتماعی اعم از منابع عمومی و یارانه‌ها در حوزه‌های بیمه ای، حمایتی و امدادی برای دستگاههای اجرایی دولتی، عمومی، صندوقها و نهادهای غیردولتی، خارج از قلمرو این نظام تحت هر عنوان و برای هر منظور ممنوع است و استفاده از این منابع مستلزم پذیرش نظارت و راهبری کلان وزارت رفاه و تامین اجتماعی است.

تبصره ۲- خط مشی‌های مصوب وزارت بهداشت، درمان و آموزش پزشکی در زمینه‌های امور بهداشتی، درمانی، سطح بندی خدمات درمانی و سامانه ارجاع برای وزارت رفاه و تامین اجتماعی و قلمروهای آن لازم الاجراء می‌باشد.

تبصره ۳- دولت مکلف است تا پایان برنامه سوم توسعه اقتصادی، اجتماعی و فرهنگی جمهوری اسلامی ایران جهت ادغام دو وزارتخانه موجود اقدامات قانونی را معمول دارد.

ماده ۱۲- ارکان چهارگانه نظام جامع تامین اجتماعی به ترتیب ذیل خواهد بود:

۱- شورای عالی رفاه و تامین اجتماعی.

۲- وزارت رفاه و تامین اجتماعی.

۳- نهادهای، سازمانها، موسسات و صندوقهای اصلی هریک از قلمروهای «بیمه‌های اجتماعی»، «بیمه‌های

خدمات درمانی»، «امور حمایتی» و «امور امدادی» که وظیفه مدیریت و ساماندهی منابع این نظام اعم از منابع عمومی و یارانه‌های تخصیصی از سوی وزارتخانه و نیز منابع حاصل از مشارکت شرکای اجتماعی خود را داشته و یا تصدی وظایف اجرایی در قلمروهای مختلف بیمه‌های اجتماعی، بیمه‌های خدمات درمانی، امور حمایتی و امور امدادی را به نمایندگی از سوی دولت برعهده دارند.

۴- موسسات کارگزاری: شامل شرکتهای بیمه تجاری، شهرداریها، دهرداریها و سایر ظرفیتهای ساختاری در قالب بانک، صندوق، شرکت و بنگاههای خدماتی و نهادهای خیریه و مدنی است که در سطح کارگزار اجرایی نظام جامع تامین اجتماعی در قالب قراردادهای و تفاهم نامه‌های منعقد شده فعالیت خواهند داشت.

تبصره ۱- نهادها، سازمانها، موسسات و صندوقهای اصلی فعال در قلمروهای بیمه ای، حمایتی و امدادی این نظام مکلفند امور اجرایی و تصدی گری خود در زمینه تولید و ارائه خدمات و تعهدات قانونی مربوط را به موجب قراردادهایی که ضوابط آن با پیشنهاد وزارت و تصویب شورای عالی رفاه و تامین اجتماعی تعیین خواهد شد به موسسات کارگزاری محول نمایند.

تبصره ۲- باتوجه به ماهیت امور بیمه‌ای کلیه عناوین تشکیلاتی و سازمانی نهادهای فعال در قلمروهای بیمه اجتماعی و درمانی به «صندوق» تغییر نام خواهند یافت.

تبصره ۳- کلیه دستگاههایی که خانواده معظم شهدا، اسراء، مفقودین، جانبازان و ایثارگران انقلاب اسلامی و جنگ تحمیلی را تحت پوشش قرار داده اند براساس نامه مورخ ۱۳۸۱/۱۱/۱۸ مقام معظم رهبری به ریاست جمهوری در یک نهاد ادغام می گردد و در صورت تایید مقام رهبری، کلیه اموال و دارائی ها، مالکیت‌ها و امکانات بنیادشهید، ستاد رسیدگی به امور آزادگان و پنجاه درصد (۵۰٪) اموال، دارائی ها، مالکیت‌ها و امکانات بنیاد مستضعفان و جانبازان به این نهاد انتقال می‌یابد و منابع ناشی از دارائی‌ها و مالکیت‌های فوق صرفاً جهت رسیدگی به امور شهدا و ایثارگران در چارچوب نظام تامین

اجتماعی هزینه خواهد شد.

ماده ۱۳- شورای عالی رفاه و تامین اجتماعی: به منظور هماهنگی سیاستهای اجتماعی در حوزه‌های اشتغال، آموزش و پرورش، تربیت بدنی، مسکن، بهداشت و درمان و سایر بخشهای مرتبط با حوزه تامین اجتماعی شورای عالی رفاه و تامین اجتماعی به ریاست رئیس جمهور و دبیری وزیر رفاه و تامین اجتماعی تشکیل می‌گردد. دبیرخانه شورا در وزارت رفاه و تامین اجتماعی مستقر می‌باشد و تصمیمات شورای عالی باتصویب وزرای عضو شورای مزبور و تایید رئیس جمهور، مناط اعتبار خواهد بود.

ماده ۱۴- ترکیب شورای عالی رفاه و تامین اجتماعی به شرح زیر می‌باشد:

الف - رئیس جمهور (رئیس شورا).

ب - وزیر رفاه و تامین اجتماعی (دبیر شورا).

ج - رئیس سازمان مدیریت و برنامه ریزی کشور.

د - وزیر کشور.

ه - وزیر بهداشت، درمان و آموزش پزشکی.

و - وزیر آموزش و پرورش.

ز - وزیر مسکن و شهرسازی.

ح - وزیر کار و امور اجتماعی.

ط - وزیر دفاع و پشتیبانی نیروهای مسلح.

ی - وزیر امور اقتصادی و دارایی.

ک - سه نفر نماینده مجلس شورای اسلامی از کمیسیونهای بهداشت و درمان، اجتماعی و برنامه و بودجه و محاسبات به انتخاب مجلس شورای اسلامی به عنوان ناظر.

ماده ۱۵- وظایف شورای عالی رفاه و تامین اجتماعی به شرح زیر می‌باشد:

الف - هماهنگی سیاستهای اجتماعی.

ب - تعامل با شورای اقتصاد و سایر شوراهای فرابخشی برای حل مسائل اجتماعی.

ج - بررسی، اصلاح و تایید سیاستهای رفاه و تامین اجتماعی و پیشنهاد آن به هیات وزیران با رعایت سیاستهای کلی نظام.

د - بررسی، اصلاح و تایید بودجه سالانه رفاه و تامین اجتماعی در قالب سیاستهای عمومی و بودجه‌ای کشور و پیشنهاد آن به هیات وزیران.

ه - پیشنهاد ضوابط کلی نحوه مدیریت وجوه، ذخائر و سرمایه گذاریهای دستگاههای اجرایی، دولتی و عمومی، سازمانها، موسسات و صندوقهای فعال در قلمروهای مختلف نظام تامین اجتماعی با تصویب هیات وزیران.

تبصره ۵ - آئین نامه مربوط به نحوه تشکیل و اداره جلسات، حدنصاب تصمیمات و سایر امور مربوط به شورای عالی رفاه و تامین اجتماعی توسط وزارت رفاه و تامین اجتماعی تهیه و به تصویب هیات وزیران خواهد رسید.

ماده ۱۶- به منظور نیل به اهداف و اجرای وظایف مصرح در فصل اول و تحقق اصول و سیاستهای مصرح در فصل دوم این قانون، اختیارات و مسوولیتهای وزارت رفاه و تامین اجتماعی به شرح ذیل تعیین می‌گردد:

الف - زمینه سازی برای تحقق اصول فراگیری، جامعیت و کفایت نظام و بسط پوشش‌های بیمه ای، حمایتی و امدادی کشور (درچارچوب طرح جامع امداد و نجات کشور).

ب - ایجاد هماهنگی و تعامل برنامه‌های نظام جامع تامین اجتماعی با برنامه‌های جامع قلمروهای اشتغال،

بهداشت و درمان، آموزش و پرورش، مسکن و سایر بخشهای مرتبط.

ج - تدوین سیاستها، راهبردها و معیارهای جامعیت و کفایت روزآمد نظام جامع رفاه و تامین اجتماعی در

چارچوب قانون و سیاستهای کلی نظام جهت تایید شورای عالی و تصویب هیات وزیران.

د - ایجاد هماهنگی در برنامه‌های اجرایی قلمروهای سه گانه نظام جامع تامین اجتماعی.

ه - تهیه و تدوین پیش نویس لوایح و آئین نامه‌ها و دستورالعمل‌های موردنیاز برای تحقق اهداف و

اصول سیاستهای نظام جامع تامین اجتماعی و پیشنهاد آن به مراجع ذی ربط برای تایید و تصویب.

و - تنظیم کلان بودجه عمومی دولت در قلمروهای بیمه‌های اجتماعی، بیمه‌های خدمات درمانی، امور

حمایتی و امدادی کشور و پیشنهاد آن به شورای عالی رفاه و تامین اجتماعی.

ز - مدیریت منابع و مصارف و تنظیم بودجه تلفیقی نظام جامع تامین اجتماعی به منظور متعادل سازی

اعتبارات و تخصیص بهینه منابع به مصارف در قلمروهای مختلف نظام تامین اجتماعی.

ح - سازماندهی نظام نظارت و ارزشیابی کارکردهای نظام جامع تامین اجتماعی و تنظیم و ارائه گزارشهای

مربوطه به شورای عالی رفاه و تامین اجتماعی.

ط - ساماندهی و مدیریت اجرایی نظام هدفمند یارانه‌های اجتماعی و جهت دهی آن به سوی افراد و

خانواده‌های نیازمند با رویکرد خوداتکائی و اشتغال در چارچوب قانون و سیاستهای کلی نظام.

ی - طراحی و تنظیم کارکردهای نظام به گونه‌ای که حتی الامکان برخورداری از مزایای تامین اجتماعی

و حمایت از کلیه افراد به ویژه افراد نیازمند از طریق شبکه‌های بیمه‌ای صورت پذیرد.

ک - بررسی و ارزیابی مستمر به منظور اطمینان از ثبات وضعیت مالی (منابع و مصارف) قلمروهای

کارکردی نظام تامین اجتماعی برای اجرای تعهدات جاری و آتی و ارائه گزارشهای لازم به مراجع ذی

ربط.

ل - ایجاد زمینه گسترش حضور و مشارکت بیشتر نهادهای خیریه، وقف و مدنی در حوزه‌های حمایتی و امدادی نظام جامع تامین اجتماعی.

م - تشکیل پایگاه اطلاعاتی نظام جامع تامین اجتماعی به منظور جمع آوری و پردازش اطلاعات مربوط و تعیین شاخصهای ذی ربط در حوزه‌های بیمه ای، حمایتی و امدادی.

ن - انجام پژوهشهای کاربردی.

تبصره ۵ - سازماندهی شوراهای تخصصی و راهبردی لازم در هر سه قلمرو نظام جامع تامین اجتماعی به موجب آئین نامه‌ای خواهد بود که به تصویب هیات وزیران می‌رسد.

ماده ۱۷ - وزارت رفاه و تامین اجتماعی مکلف است حداکثر ظرف مدت یک سال از تاریخ تصویب این قانون نسبت به بررسی و اصلاح اساسنامه‌های کلیه دستگاههای اجرایی، صندوقها و نهادهای دولتی و عمومی فعال در قلمروهای بیمه ای، حمایتی و امدادی (در چارچوب طرح جامع امداد و نجات کشور) نظام و سایر دستگاههایی که شمول قانون بر آنها مستلزم ذکر نام است، اقدام و مراتب را پس از تایید شورای عالی رفاه و تامین اجتماعی به تصویب هیات وزیران برساند، استفاده از اعتبارات عمومی برای دستگاهها، صندوقها و نهادهای مصوب جدید مجاز خواهد بود. اصلاح آن بخش از اساسنامه‌ها که مربوط به ارکان نهادهای فوق الذکر می‌باشد، باید به ترتیبی صورت پذیرد که ترکیب کلی ارکان آنها به صورت زیر باشد:

الف - شورا یا مجمع و یا هیات امناء با شرایط زیر:

۱- نصف به علاوه یک اعضاء با پیشنهاد وزیر رفاه و تامین اجتماعی و تایید شورای عالی رفاه و تامین اجتماعی و تصویب هیات وزیران انتخاب خواهند شد.

۲- مابقی اعضاء به تناسب تعداد افراد تحت پوشش توسط «خدمت گیرندگان متشکل و سازمان یافته» آنها

بر اساس آئین نامه‌ای که به تصویب هیات وزیران می‌رسد، تعیین خواهند شد و در صورت عدم وجود تشکلهای رسمی موصوف و تا زمان شکل گیری آنها، اعضای مزبور به پیشنهاد وزیر رفاه و تامین اجتماعی و تایید شورای عالی رفاه و تامین اجتماعی و تصویب هیات وزیران انتخاب خواهند شد.

تبصره ۵ - در مواردی که برای کارکنان یک یا چند دستگاه اجرائی منفردا یا مجتمعا صندوق خاص بیمه‌ای لازم باشد، دونفر از طرف بالاترین مقام یا مقامات آن دستگاه یا دستگاهها به عنوان ناظر در جلسات شورا یا مجمع یا هیات امناء شرکت خواهند کرد.

ب - هیات مدیره: مرکب از پنج یا هفت نفر دارای تخصص و تجارب مختلف موردنیاز می‌باشد که از سوی شورا یا مجمع و یا هیات امناء مربوطه برای مدت چهارسال به صورت موظف (بدون پذیرش مسوولیت اجرایی) انتخاب خواهند شد و انتخاب مجدد آنها بلامانع بوده و از میان خود یک نفر را به عنوان رئیس هیات مدیره تعیین خواهند نمود.

ج - مدیرعامل: فردی خارج از مجمع و هیات مدیره که به پیشنهاد هیات مدیره و تصویب شورا یا مجمع یا هیات امناء مربوطه برای مدت چهارسال انتخاب خواهد شد و انتخاب مجدد وی بلامانع می‌باشد.

د - هیات نظارت: مرکب از سه نفر دارای تخصصها و تجارب مختلف موردنیاز می‌باشد که از سوی شورا یا مجمع و یا هیات امناء مربوطه برای مدت چهارسال انتخاب خواهند شد و انتخاب مجدد آنها بلامانع می‌باشد. (وظایف بازرس قانونی به عهده سازمان حسابرسی بوده که گزارش خود را به هیات نظارت جهت بررسی و اظهارنظر ارائه خواهد نمود).

تبصره ۱ - شرط عضویت در کلیه سطوح ارکان فوق، داشتن حداقل مدرک کارشناسی ارشد با پنج سال سابقه کار تخصصی در رشته‌های مدیریت، حسابداری، بیمه، مالی، اقتصاد، انفورماتیک و گروه پزشکی خواهد بود و انتصاب افراد مزبور پس از تایید احراز شرایط سمت از سوی سازمان مدیریت و برنامه ریزی

کشور نافذ می‌باشد.

تبصره ۲۵ - کلیه مسوولیتها و اختیارات مربوط به دستگاههای اجرایی دولتی و عمومی، صندوقها و نهادهای فعال در حوزه‌های بیمه‌ای، حمایتی و امدادی نظام، از وزراء مربوطه یا بالاترین مقام مسوول آنها سلب و به وزیر رفاه و تامین اجتماعی تفویض می‌گردد. این امر شامل عضویت و یا ریاست شوراها، مجامع و هیاتهای امنا نهادهای موصوف و کمیسیونهای فرعی و اصلی دولت، شوراها و عالی فرابخشی و مجامع بین المللی مرتبط نیز می‌باشد.

ماده ۱۸ - اعمال این قانون در ارتباط با کمیته امداد امام خمینی (ره) و همچنین امور مرتبط با نیروهای مسلح منوط به اذن مقام رهبری می‌باشد.

ماده ۱۹ - از تاریخ تصویب این قانون، آن قسمت از قوانین امور بیمه‌های اجتماعی، بیمه خدمات درمانی، امور حمایتی و امدادی که مغایر با این قانون می‌باشد، ملغی الاثر می‌گردد.

قانون فوق مشتمل بر نوزده ماده و بیست و یک تبصره در جلسه علنی روز دوشنبه مورخ بیست و یکم اردیبهشت ماه یکهزار و سیصد و هشتاد و سه مجلس شورای اسلامی تصویب و در تاریخ ۱۳۸۳/۳/۹ به تایید شورای نگهبان رسیده است.

تامین شخصی راستین (RPS)

همانطور که ملاحظه شد مواد ۲۶-۳۱ قانون برنامه پنجم توسعه عملاً زمینه قانونی برای بهبود تأمین اجتماعی و صندوق‌های مستمری را فراهم می‌آورد. در این راستا تامین شخصی راستین (RPS)، عملاً فرآیندهای مکملی برای سیستم تأمین اجتماعی و بازنشستگی معرفی می‌نماید. کاربرد اصلی این سیستم ضمن ایجاد زمینه مناسب برای صندوق‌های مستمری جهت سرمایه‌گذاری منابع خود در موارد زیر خلاصه می‌شود:

۱- ایجاد لایه دوم سیستم‌های چندلایه بازنشستگی

۲- ایجاد لایه سوم حساب‌های انفرادی (Thrift) برای افراد اعم از شاغل و غیرشاغل

برای تمایز سیستم‌های مستمری اجباری و اختیاری در منبع در تامین شخصی راستین (RPS) به ترتیب از دو عبارت صندوق تأمین و صندوق بازنشستگی برای صندوق‌های مستمری اجباری و اختیاری استفاده می‌شود. الفاظ حق بیمه و بیمه شده در سیستم‌های مستمری اجباری و الفاظ سپرده و سپرده‌گذار برای سیستم‌های مستمری اختیاری استفاده می‌شود.

صندوق مستمری: شخصیت حقوقی مستقلی است که تحت عناوینی مانند صندوق، سازمان، مؤسسه و غیره براساس قانون، اساسنامه یا دستورالعمل خاص، در حوزه تأمین مزایای بازنشستگی اعضا، فعالیت می‌کند. صندوق مستمری دو نوع است:

الف- صندوق تأمین: صندوق مستمری است که تحت قوانین بیمه اجباری تأمین اجتماعی فعالیت می‌کند.

ب- صندوق بازنشستگی: صندوق مستمری است که برای تأمین بازنشستگی افراد بصورت اختیاری فعالیت می‌کند.

در تأمین شخصی راستین (RPS) صندوق مستمری (صندوق تأمین یا صندوق بازنشستگی) به عاملیت از طرف شاغلین یا غیرشاغلین (بیمه‌شدگان/سپرده‌گذاران) حق بیمه/سپرده آنها را جمع و در طرح‌های بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین سرمایه‌گذاری می‌نماید. بانک در قبال سپرده دریافتی و نوع مشارکت صندوق، گواهی راستین به نام و مالکیت صندوق صادر می‌کند. از طرفی صندوق از بانک می‌خواهد تا به میزان مبلغ سپرده/حق بیمه سپرده‌گذار/بیمه شده در صندوق، گواهی به نام گواهی تأمین به نام و مالکیت سپرده‌گذار صادر نماید. گواهی تأمین صادره به مثابه سهم بیمه شده/سپرده‌گذار از سرمایه صندوق می‌باشد.

دو نوع گواهی تأمین اجتماعی و گواهی تأمین شخصی را تعریف می‌کنیم. هردوی این گواهی‌ها به نام فردی که حق بیمه/سپرده را پرداخته است صادر می‌شوند. گواهی تأمین اجتماعی وارد سازوکار ایجاد لایه دوم سیستم چندلایه بازنشستگی می‌شود و از این لحاظ نام این گواهی را گواهی تأمین اجتماعی می‌نامیم. گواهی تأمین شخصی سازوکار لایه سوم سیستم‌های چندلایه بازنشستگی یعنی حساب‌های انفرادی را مد نظر قرار می‌هد لذا گواهی تأمین صادره را گواهی تأمین شخصی نام می‌نهمیم. گواهی تأمین اجتماعی و گواهی تأمین شخصی هرکدام خصوصیات خاص خود را دارند.

گواهی‌های تأمین اجتماعی، تأمین شخصی و گواهی تأمین مستمری (نوع تبدیل شده گواهی تأمین شخصی به مستمری) همانند سایر گواهی‌های راستین به عنوان یک دارایی قابل خرید و فروش در سایت اینترنتی بانک به صورت دیجیتالی صادر می‌گردد. دارندگان این گواهی‌ها می‌توانند از طریق شبکه‌های

ارتباطی اینترنت و یا گیشه اینترنتی بانک اقدام به خرید و فروش و انتقال این برگه‌ها نموده و لذا این گواهی‌ها قابلیت خرید و فروش بین‌المللی می‌یابد.

صندوق‌های تأمین/بازنشستگی برای صدور گواهی‌های تأمین طبق ضوابط معین می‌توانند اقدام به دریافت هزینه‌های اداری از بیمه‌شده یا سپرده‌گذار بنمایند. این هزینه‌های اداری متمایز و علاوه بر هزینه‌هایی است که در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین برای عملیات ارزیابی، نظارت و سود بانک معین شده است.

با توجه به سازوکارهای تعریف شده بررسی ریسک، محاسبات اکچوئری و نظارت مالی بر این صندوق‌ها بسیار حائز اهمیت می‌باشد. محاسبات اکچوئری ضمن رعایت استانداردهای بین‌المللی باید به روشنی جریان وجوه سال‌های آتی صندوق را به تصویر بکشد. کلیه عملیات بر اساس دستورالعمل‌های تدوین شده در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین انجام خواهد شد. ساختار و تشکیلات بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS نیز برای زیرسیستم «تأمین شخصی راستین (RPS)» مورد استفاده قرار می‌گیرد.

گواهی تأمین اجتماعی

گواهی تأمین اجتماعی مبتنی بر الزامات نظام تأمین اجتماعی کشور است و در حیطه پرداخت حق بیمه اجباری طبقه‌بندی می‌شود بطوریکه کارفرما^{۶۵} یا بیمه‌شدگان^{۶۶} خویش فرما درصدی از حق بیمه

^{۶۵} ارتباط سازمان تأمین اجتماعی با کارفرمایان فرایندی طولانی دارد و از مرحله تاسیس کارگاه (شرکت، موسسه، کارخانه ...) با تشکیل پرونده در شعبه تأمین اجتماعی آغاز می‌شود و با ارسال لیست حقوق و دستمزد و پرداخت حق بیمه

کارکن خود یا خود را برای دریافت گواهی تأمین اجتماعی به صندوق تأمین واریز می‌نماید. پرداخت کننده در این حالت همان بیمه شده است و طبق ضوابط بیمه مشمول دریافت مستمری^{۶۷} در دوران بازنشستگی می‌گردد. صندوق تأمین در این حالت دولتی یا زیر نظر دولت است. ضوابط صندوق‌های تأمین دولتی همان است که قوانین جاریه برای این صندوق‌ها معین کرده‌اند. صندوق‌های تأمین در حیطه وظایف مدیریت مالی صندوق می‌توانند گواهی‌های راستین در اختیار خود را در بازار گواهی راستین بفروشند. صندوق تأمین براساس میزان سهم شرکت‌دارنده گواهی تأمین اجتماعی و محاسبات اکچوئری اقدام به پرداخت مستمری به بیمه شده می‌نماید. مدیریت مالی صندوق و میزان مشارکت فرد در این حالت طبق ضوابط شرکت سهامی متغیر عام محاسبه می‌شود.

گواهی تأمین اجتماعی سندی است با نام یا بی‌نام که به قیمت اسمی مشخص و برای مدت معین که در عوض پرداخت حق بیمه بیمه‌شده به صندوق تأمین، توسط شعبه بانک مشارکت در سود و زیان راستین منتشر و در اختیار بیمه‌شده قرار داده می‌شود. دارنده این گواهی با احتساب مدت و مبلغ گواهی در سرمایه صندوق تأمین شریک است و در سررسید براساس سهم شرکت‌دارنده خود براساس قوانین و مقررات

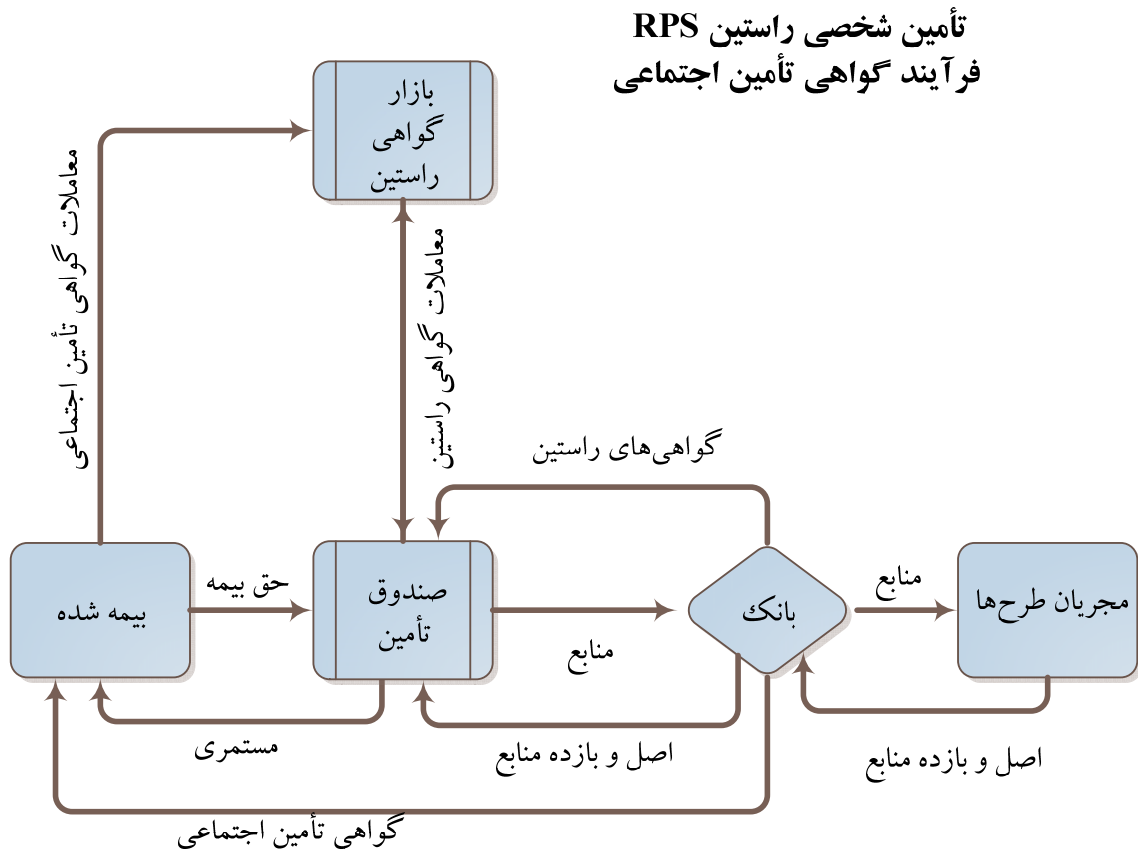
کارگران تحت پوشش به طور مستمر (معمولاً ماهانه) در طول فعالیت کارگاه ادامه می‌یابد. کارفرما مکلف است از روز اولی که فرد را به کار می‌گیرد، حتی بدون عقد قرارداد و حکم، لیست حق بیمه وی را ارسال کند.

^{۶۶} بیمه شدگان به افرادی اطلاق می‌شود که برای انجام حرفه یا شغل مورد نظر با داشتن کارگر (کارفرما) یا خود به تنهایی (خویش فرما) به استناد مجوز اشتغال صادره از سوی مراجع ذیصلاح یا به تشخیص سازمان تأمین اجتماعی به کار اشتغال داشته و مشمول مقررات حمایتی خاصی نباشند و با انعقاد قرارداد، حق بیمه متعلقه را طبق مقررات به سازمان تأمین اجتماعی پرداخت نمایند.

^{۶۷} پرداخت مستمری بازنشستگی و تأمین شرایط زندگی مناسب برای بیمه شدگان، به هنگام بازنشستگی، یکی از کارکردهای اصلی نظام بیمه تأمین اجتماعی است به نحوی که، درقبال دریافت حق بیمه در دوران اشتغال بیمه شدگان، مسئولیت پرداخت مستمری به همراه تأمین و ارائه خدمات درمانی به آنان و خانواده هایشان را، در دوران بازنشستگی، برعهده می‌گیرد.

تأمین اجتماعی مستمری دریافت می‌نماید.

این فرآیند در نمودار زیر نشان داده شده است:

گواهی تأمین شخصی

گواهی تأمین شخصی اختیاری است. فرد بنا بر تمایل خود اقدام به پرداخت وجه به حساب صندوق بازنشستگی می‌نماید و پس از دوره مشخص مندرج در گواهی تأمین شخصی اصل سپرده و بازده حاصل از مشارکت فرد در صندوق (و نه در طرح تأمین مالی شده بانک) به وی برگردانده می‌شود. گواهی تأمین شخصی برخلاف گواهی تأمین اجتماعی الزاماً نباید به دریافت مستمری ختم شود هرچند با

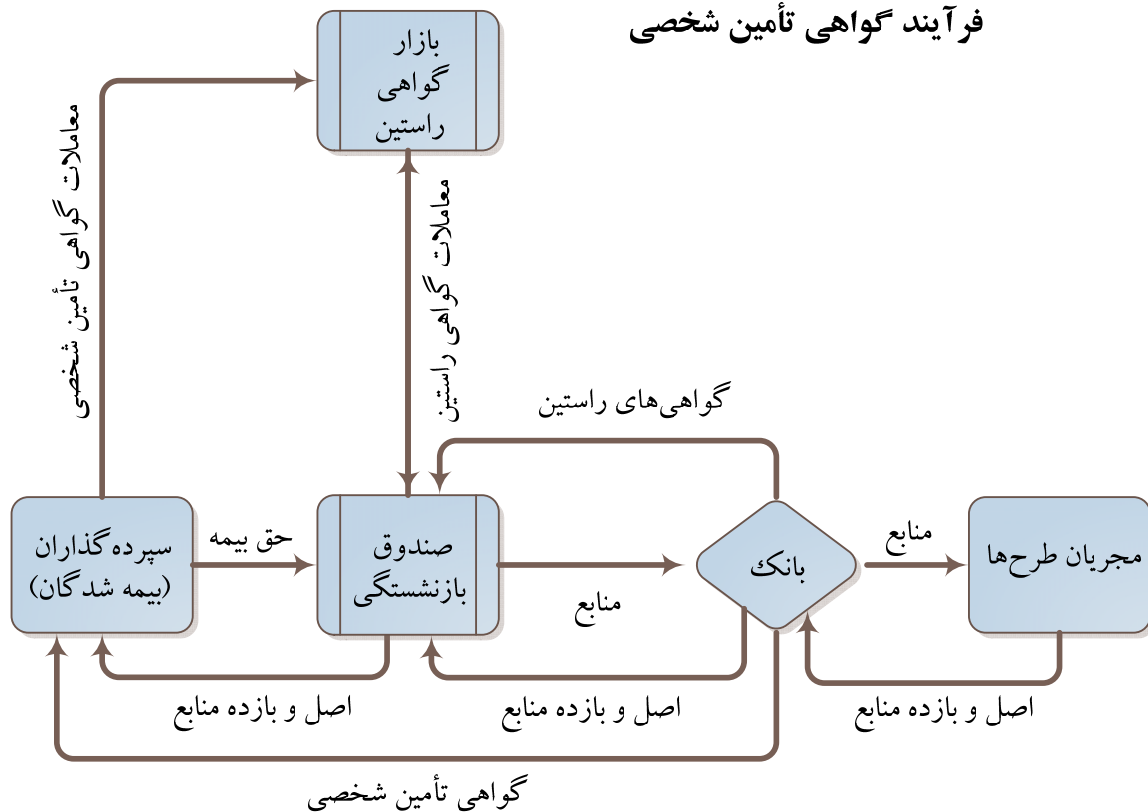
استفاده از گواهی تأمین مستمری می‌توان منابع اعم از اصل و بازده سپرده گذار را در سررسید گواهی تأمین شخصی به جای دریافت وجه تبدیل به تعداد مشخصی وجه مستمری نمود. صندوق بازنشستگی در این حالت هم می‌تواند دولتی و هم خصوصی باشد. در هر حالت صندوق بایست زیر نظر یک ارگان نظارتی دولتی نظیر شورای عالی رفاه و تأمین اجتماعی عمل نماید. افراد می‌توانند گواهی تأمین شخصی خود را در بازار گواهی راستین بفروشند. گواهی‌های تأمین شخصی برای مدت معین صادر می‌گردد و بعد از آن مدت فرد می‌تواند به صندوق مراجعه و اصل و منافع حاصل از سپرده خود را دریافت نماید. مشارکت فرد در صندوق به مثابه مشارکت وی در مجموعه فعالیت‌های مالی صندوق در دوران سپرده‌گذاری وی است. از این لحاظ براساس میزان و مدت مشارکت وی در سود و زیان صندوق سهم خواهد بود. صندوق مکلف است تا منابع در اختیار خود را در عملیات بانکی مشارکت در سود و زیان راستین سپرده‌گذاری نماید. در هر بار سپرده‌گذاری صندوق در هر طرح مشارکت در سود و زیان راستین در بانک، بانک اقدام به صدور گواهی راستین به نفع و نام صندوق می‌نماید. در عوض منابع سپرده‌گذار، صندوق از بانک می‌خواهد تا گواهی تأمین شخصی برای سپرده‌گذار و به نام و نفع سپرده‌گذار و بر عهده صندوق صادر نماید. نحوه مدیریت مالی صندوق و میزان مشارکت فرد در این حالت طبق ضوابط شرکت سهامی متغیر عام می‌باشد. مقاطع محاسبه قدرالسهم هر سهامدار در انتهای هر ماه است. انتفاع سپرده‌گذار در این روش از نتیجه کل مشارکت‌های صندوق در طرح‌های مختلف بدست می‌آید و لذا سپرده‌گذار را در دوران دریافت اصل و منافع دچار مخاطرات ریسک ناشی از یک طرح منفرد نمی‌نماید. دارنده گواهی تأمین شخصی در سررسید گواهی می‌تواند جهت دریافت اصل و منافع سپرده خود به صندوق مراجعه و اصل و منافع سپرده خود را دریافت دارد. سررسید گواهی تأمین شخصی حداقل پنج سال بعد از تاریخ سپرده‌گذاری در صندوق معین می‌گردد. افراد می‌توانند در دوره‌های

مختلف حسب تمایل خود اقدام به سپرده‌گذاری در صندوق نموده و گواهی تأمین شخصی دریافت نمایند.

گواهی تأمین شخصی سندی است با نام یا بی‌نام که به قیمت اسمی مشخص و برای مدت معین که در عوض پرداخت سپرده‌گذار به صندوق بازنشستگی، توسط شعبه بانك مشاركت در سود و زیان راستین منتشر و در اختیار سپرده‌گذار قرار داده می‌شود. دارنده این گواهی با احتساب مدت و مبلغ گواهی در سرمایه صندوق بازنشستگی شریك است و در سررسید اصل و بازده سهم الشركه خود را از صندوق دریافت می‌نماید.

این فرآیند در نمودار زیر نشان داده شده است:

تأمین شخصی راستین RPS فرآیند گواهی تأمین شخصی

گواهی تأمین مستمری

چنانچه سپرده گذار یا دارنده گواهی تأمین شخصی در سررسید تمایل به دریافت اصل و سود منابع خود به صورت یکجا نباشد می تواند از صندوق درخواست نماید که از طریق بانک گواهی تأمین شخصی وی را تبدیل به تعداد معینی گواهی تأمین مستمری با سرسیدهای مسلسل نماید. گواهی های مستمری اصل و منافع سپرده گذار را برای تعداد مشخص دفعات دریافت مستمری خرد کرده و در سررسید هر گواهی تأمین مستمری دارنده آن برای دریافت وجه مستمری به بانک مراجعه و یا بطور خودکار مبلغ

اسمی گواهی تأمین مستمری بعلاوه سود ناشی از مانده منابع گواهی‌های مستمری قابل پرداخت در آینده به حساب دارنده گواهی واریز می‌شود. گواهی‌های مستمری در اصل به مثابه کوپن‌های گواهی تأمین شخصی می‌باشند. سپرده‌گذار می‌تواند از صندوق بخواهد تا مبالغ اسمی گواهی‌های مستمری را در سررسیدهای مختلف متفاوت در نظر بگیرد. نحوه محاسبه بازده منابع مانده گواهی‌های مستمری براساس نسبت سهم دارنده گواهی تأمین مستمری در هر مقطع از زمان طبق سازوکارهای شرکت سهامی متغیر می‌باشد. گواهی تأمین مستمری همانند سایر گواهی‌های راستین در سامانه بازار گواهی راستین قابل خرید و فروش و انتقال است. با پرداخت و تسویه هرگواهی تأمین مستمری، سریال گواهی مربوطه در سامانه بازار گواهی راستین مسدود می‌گردد.

گواهی تأمین مستمری سندی است با نام یا بی‌نام که از تبدیل سهم شرکت ناشی از گواهی تأمین شخصی در سررسید به قطعات ریز با سررسیدهای متفاوت صادر می‌شود تا دارنده گواهی بتواند منابع و منافع سپرده خود را بصورت مستمری از صندوق بازنشستگی دریافت می‌نماید.

شرکت سهامی متغیر

شرکت سهامی (با سرمایه) متغیر شرکت سهامی خاص یا عام بوده که مبلغ سرمایه و سهام سهامداران آن در طول زمان با تغییر در میزان سهام یا ورود و خروج سهامداران متغیر است. شرکت‌های سهامی با سرمایه متغیر که منبعا نام آنها را شرکت سهامی متغیر می‌نامیم می‌توانند منبعا از سهام دولتی یا خصوصی و یا ترکیبی از آنان باشند. ماهیت عملیاتی آنها منطبق با تعریف شرکت سهامی بانك غیررئوی و همچنین از لحاظ عملیات مالی منطبق با مفاهیم محصول سوم بانكداری مشاركت در سود و زیان

راستین یعنی مشارکت در سود و زیان شعبه/بانک است.^{۶۸} شرکت سهامی متغیر در اصل یک شرکت سهامی خاص یا عام است که میزان سرمایه آن متغیر بوده و سهام سهامداران شرکت در هر مقطع از زمان براساس میزان سهم هر سهامدار در همان زمان محاسبه و آثار مالی شرکت به میزان سهم سهامداران در همان مقطع به سهامداران بار خواهد شد. این مقاطع زمانی باید از قبل مشخص باشند.

شرکت‌های سهامی با سرمایه متغیر را شرکتی را در نظر بگیرید که همانند یک شرکت سهامی (عام یا خاص) بین سهامداران تأسیس می‌شود بطوریکه سهامداران شرکت به نسبت مدت و مبلغ سهام خود در سرمایه بانک شریکند. سرمایه کل شرکت در هر زمان متغیر می‌تواند باشد. سرمایه شرکت برابر است با مجموع سهام شرکت به نسبت تعداد روزهایی که هر سهامدار سهام خود را در شرکت نگهداشته است. تعداد سهام این شرکت سهامی را برابر تعداد روزهایی که ارزش اسمی هر واحد سهم در شرکت نگهداشته می‌شود فرض کنید. اگر چنین شرکتی یک شرکت سهامی در نظر گرفته شود کلیه سهامداران به میزان مبلغ و مدت شراکت خود مالک و صاحبان سرمایه این شرکت خواهند بود و متناسب با مبلغ و مدت سرمایه‌های خود از منافع شرکت سود می‌برند یا در مقابل زیان وارده خسارت تحمل می‌نمایند. محاسن این نحوه شراکت از قرار ذیل است:

- در چنین شرکتی توزیع سود سهام بین سهامداران متناسب و عادلانه خواهد بود و تمام تمایزات بین سهامداران از لحاظ مدت از بین خواهد رفت.

^{۶۸} بیژن بیدآباد، عبدالرضا هرسینی، شرکت سهامی بانک غیررئوی و بازبینی ماهیت ربوی و غیررئوی عملیات بانکی متداول. مجموعه مقالات سومین همایش دوسالانه اقتصاد اسلامی «نظریه اقتصاد اسلامی و عملکرد اقتصاد ایران»، ۳-۴ دی ۱۳۸۲، پژوهشکده اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس، صفحات ۲۲۴-۱۹۳، تهران.

<http://www.bidabad.com/doc/sherkat-sahami-bank.pdf>

<http://www.bidabad.com/doc/sherkatbank.ppt>

- مصداق این شرکت در مورد شرکت‌های سرمایه‌گذاری و بانک‌ها بسیار بارز می‌شود و تمایز تأمین منابع و سپرده‌گذاری کوتاه‌مدت و مدت‌دار و پس‌انداز و دیداری از لحاظ دریافت سود از بین خواهد رفت و شفافیت و کارایی عملیات بانکی را افزایش می‌دهد.
 - مشارکت هر شخصیت حقیقی یا حقوقی اعم از دولت یا بخش خصوصی می‌تواند با خرید سهام این شرکت صورت پذیرد.
 - ماهیت مالکیت این شرکت می‌تواند هم دولتی و هم خصوصی و هم ترکیبی از هر دو آنها باشد.
- تعداد سهام براساس ارزش اسمی هر سهم به شکل زیر قابل محاسبه است:

q ارزش اسمی هر سهم

m تعداد افراد سهامدار

D_i سهم فرد i

t_i مدت زمان سهامداری در سال مزبور

$\frac{D_i}{q} \times t_i$ تعداد سهم فرد i

$n = \frac{1}{q} \sum_{i=1}^m D_i t_i$ کل تعداد سهام شرکت

کل درآمد شرکت (R) منهای هزینه‌اش (C) سود شرکت π را مشخص می‌کند:

$$\pi = R - C$$

سود هر سهم (r) از رابطه زیر به دست می‌آید:

$$r = \frac{q\pi}{\sum_{i=1}^n D_i t_i}$$

پرداختی به هر فرد بابت سود سهام π_i از رابطه زیر به دست می آید:

$$\pi_i = \frac{r D_i t_i}{q}$$

که به موجودی اسمی سهم اول سال بعد سهامدار اضافه می گردد یا به وی پرداخت می شود.

مقاطع زمانی محاسبه قدرالسهم هر سهامدار باید در اساسنامه شرکت و با توجه به نوع عملیات

شرکت بصورت ادواری در مقاطع زمانی مشخص معین شود.

کاربرد شرکت سهامی متغیر در عملیات مالی مشارکتی

شرکت سهامی متغیر عام در سازوکارهای انواع^{۶۹} صندوق‌های مشترک مالی^{۷۰} کاربرد فراوانی

دارد. صندوق‌های مشترک مالی طرح‌های سرمایه‌گذاری جمعی با مدیریت حرفه‌ای هستند که منابع مالی

سرمایه‌گذاران عضو صندوق را یکجا کرده و آنها را صرف خرید سهام و سایر اوراق بهادار می‌نمایند.

صندوق‌های مشترک مالی براساس قانون شرکت سرمایه‌گذاری مصوب سال ۱۹۴۰ در آمریکا فعالیت

می‌کنند.^{۷۱} آن قانون ساز و کار عملیاتی تعریف شده برای شرکت سهامی متغیر را پیش‌بینی نمی‌کند.

شرکت سهامی متغیر همچنین کاربرد زیادی در موسسات سپرده‌گذاری و وام^{۷۲} دارند. این

⁶⁹ Mutual funds

^{۷۰} صندوق‌های مشترک مالی بیشتر در کشور آمریکا مورد استفاده هستند. انواع این صندوق‌ها عبارتند از:

Open-end funds

Closed-end funds

Unit investment trusts

Exchange-traded funds

⁷¹ "U.S. Securities and Exchange Commission Information on Mutual Funds". U.S. Securities and Exchange Commission (SEC). Retrieved 2011-04-06.

Pozen, Robert; Hamacher, Theresa (2011). The Fund Industry: How Your Money is Managed. John Wiley & Sons.

⁷² Savings and loan association (S&L)

همچنین تحت عنوان Thrift نیز نامیده می‌شوند.

مؤسسات بطور کلی تحت عنوان بانک‌های پس‌انداز مشترک^{۷۳} در آمریکا بسیار مورد استفاده قرار می‌گیرند در کشورهای دیگر نظیر انگلستان تحت عنوان بانک پس‌انداز امین^{۷۴} نیز عمل می‌کنند. در این مؤسسات سپرده‌گذار و وام‌گیرنده عضو و با حق رأی می‌باشند و توانائی هدایت اهداف مدیریتی سازمان را همانند یک اتحادیه اعتباری دارند. این مؤسسات در حال حاضر از ساز و کار عملیاتی تعریف شده برای شرکت سهامی متغیر استفاده نمی‌کنند و این تعریف می‌تواند بسیاری از مسائل آنها را نیز تسهیل نماید.^{۷۵}

تعاونی‌ها و اتحادیه‌های اعتباری^{۷۶} نیز به خوبی می‌توانند از سازو کار شرکت سهامی متغیر استفاده نمایند. اتحادیه اعتباری یک شرکت تأمین مالی با مالکیت اعضاء آن می‌باشد که بصورت آزادانه برای پس‌انداز، وام و سایر خدمات تأمین مالی برای اعضاء فعالیت و توسط اعضاء مدیریت می‌شود. غالباً اتحادیه‌های اعتبار برای سود تأسیس نمی‌شوند.^{۷۷}

فرض کنید یک مشتری مبلغ A ریال به مدت t ماه (کمتر از ۱۲ ماه) در حساب خود در شرکت سهامی بانک غیرربوبی سپرده‌گذاری کرده است و هنوز زمان تسویه حساب و پرداخت سود سهام به سپرده‌گذاران نرسیده یا به عبارت دیگر سال مالی به پایان نرسیده است. مشتری قصد دارد مبلغ B ریال به

⁷³ Mutual savings banks

⁷⁴ Trustee savings banks

⁷⁵ Mishler, Lon; Cole, Robert E. (1995). Consumer and business credit management. Homewood, Ill: Irwin.

Norman Strunk, Fred Case (1988). Where deregulation went wrong: a look at the causes behind savings and loan failures in the 1980s. Chicago: United States League of Savings Institutions.

⁷⁶ Credit union

⁷⁷ National Federation of Community Development Credit Unions, "What is a CDCU?". Cdcu.coop. Retrieved 2011-10-09.

Ian MacPherson. Hands Around the Globe: A History of the International Credit Union Movement and the Role and Development of the World Council of Credit Unions, Inc. Horsdal & Schubart Publishers Ltd, 1999.

Fountain, Wendell. The Credit Union World. AuthorHouse, Bloomington, Indiana, 2007.

مدت s ماه علاوه بر سپرده خود از بانک اعتبار دریافت کند شرایط زیر را می‌توانیم بررسی کنیم. اگر داشته باشیم:

$$A \times t = B \times s$$

بانک نباید بهره سپرده به سپرده‌گذار پرداخت نماید. اگر رابطه فوق به شکل زیر باشد:

$$A \times t > B \times s$$

بانک بایست با محاسبه نرخ سود سهام براساس سپرده‌ها (r) مقدار بهره زیر را به مشتری پردازد:

$$(A \times t - B \times s) \times r$$

اگر رابطه مندرج در فوق به شکل زیر باشد:

$$A \times t < B \times s$$

بانک باید مقدار زیر را از مشتری دریافت نماید:

$$B \times s - A \times t$$

شرکت سهامی بانک غیررئوی از لحاظ اجرایی باید طبق اساسنامه آن زیر نظر هیأت مدیره و بر اساس مصوبات مجمع شرکت و با آراء سهامداران مدیریت شود و از لحاظ ضوابط و قوانین پولی و ارزی تحت نظارت بانک مرکزی باشد.

کلیات عملیات اجرایی و حقوقی این شرکت سهامی با مفاد قانون تجارت قابل تطبیق است ولی چنانچه این طرح پذیرفته شود همراه با اصلاحات و تدوین مجدد قانون تجارت و قانون بانکداری بدون ربا و آئین‌نامه‌های اجرایی آن می‌توان این گونه اصلاحات را نیز در این راستا وارد نمود.

تأسیس شرکت سهامی بانک غیررئوی می‌تواند توسط دولت یا بخش خصوصی یا به طور مشترک اتفاق افتد و براساس اساسنامه می‌توان سهام ممتاز و سهام عادی را نیز برای مؤسسين تعريف نمود که البته اگر این امتیازات در نظر گرفته نشود و مؤسسين از حقوق مدیریت و کارفرمایی خود بهره‌مند شوند و سود سهام عادی دریافت کنند به کارایی جذب و تجهیز منابع و عدالت نزدیک‌تر خواهد بود.

این بانک همانطور که ذکر شد می تواند در سه نوع زیر طبقه بندی شود:

- شرکت سهامی بانک غیررئوی خصوصی.
- شرکت سهامی بانک غیررئوی دولتی.
- شرکت سهامی بانک غیررئوی مختلط.

در دو مورد اول اعطای «وام نیک» یا تسهیلات بدون بهره از لحاظ اقتصادی توجیه ندارد ولی در دو نوع آخر می توان اعطای «وام نیک» که در متن قانون بانکداری بدون ربا از آن به عنوان تسهیلات قرض الحسنه یاد شده سخن به میان آورد. اصولاً «وام نیک» به هیچ طریقی نباید متضمن بهره باشد این وام قاعدتاً باید وام های مصرفی را مشتمل شود اگر کل سهام بانک متعلق به دولت باشد. بانک با اعطای وام بدون بهره (وام نیک) متقاضیان وام های مصرفی را پوشش می دهد. همانطور که گفته شد گونه های مشخصی از موارد مستحق دریافت اینگونه تسهیلات در قانون بانکداری بدون ربا مشخص شده است.

اگر شرکت سهامی بانک غیررئوی به صورت مختلط بود یعنی هم دولت و هم بخش خصوصی در آن سهیم بودند، دولت باید متناسب با میزان وامی که به صورت «وام نیک» برای متقاضیان تسهیلات مصرفی می پردازد از سود سهام خود کسر نماید. به عبارت دیگر فرض کنید:

D_g	سپرده دولت
t_g	مدت زمان سپرده گذاری دولت در سال مورد نظر
q	ارزش اسمی هر سهم
m	تعداد افراد سپرده گذار خصوصی
D_i	سپرده فرد i
t_i	مدت زمان سپرده گذاری فرد i در سال مزبور

$$n_i = \frac{D_i t_i}{q}$$

تعداد سهم فرد i

$$n_g = \frac{D_g t_g}{q}$$

تعداد سهام دولت

$$n = n_i + n_g = \frac{1}{q}(D_i t_i + D_g t_g)$$

کل تعداد سهام

$$\pi = R - C$$

سود بانک (π) حاصل تفاوت درآمد بانک (R) و هزینه بانک (C)

$$r = \frac{\pi}{n} = \frac{q\pi}{D_i t_i + D_g t_g}$$

سود هر سهم

$$L$$

میزان وام نیک پرداختی توسط دولت

$$t$$

تعداد ماه‌های پرداخت وام نیک

اگر داشته باشیم:

$$L t = D_g t_g$$

یعنی دولت کل منابع سپرده‌ای خود را به «وام نیک» تخصیص داده و پرداخت نموده است پس از تسهیم

سود چیزی نصیبش نمی‌شود و سود هر سهم برابر خواهد بود با:

$$r = \frac{q\pi}{D_i t_i + D_g t_g - L t} = \frac{q\pi}{D_i t_i}$$

اگر $L t < D_g t_g$ باشد یعنی ارزش وام نیک پرداختی کمتر از ارزش سپرده‌های دولت باشد ارزش سود هر

سهم برابر خواهد بود با:

$$r = \frac{q\pi}{D_i t_i + D_g t_g - L t}$$

و پرداختی به دولت بابت سود سهام وی برابر می‌شود با:

$$(D_{gt} - Lt) \times r$$

چنانچه $Lt > D_{gt}$ باشد دولت به مقدار فوق به بانک بدهکار می شود که باید پرداخت نماید.

مراحل تأمین شخصی راستین (RPS)

- ۱- سپرده گذاران منابع خود را در صندوق بازنشستگی معین انباشته می کنند و در قبال آن با واسطه صندوق بانک به نام سپرده گذاران گواهی تأمین صادر می نماید.
- ۲- بانک طرحنامه های ارزیابی شده و تأیید شده توسط واحد ارزیابی بانک را به صندوق بازنشستگی معرفی می نماید. صندوق های بازنشستگی همانند سایر سپرده گذاران از طریق خرید گواهی های مربوط به طرح های معرفی شده توسط بانک، منابع لازم را برای انجام مشارکت با مجریان و تحت نظارت واحد امین بانک در اختیار بانک قرار می دهد.
- ۳- بانک با اخذ منابع از صندوق بازنشستگی برای آنها بسته به نوع طرح گواهی راستین صادر می نماید.
- ۴- مبالغ اسمی گواهی های تأمین از قبل توسط بانک تعیین می شود.
- ۵- سپرده گذار می تواند گواهی های تأمین خود را در بازار گواهی راستین به غیر بفروشد و یا انتقال دهد.
- ۶- صندوق می تواند گواهی های راستین خود را در بازار گواهی راستین به غیر بفروشد و یا انتقال دهد.
- ۷- بانک منافع و منابع صندوق را پس از کسر کارمزد بانک به صندوق پرداخت می نماید.

- ۸- مشارکت صندوق با بانک در طرح‌های مختلف است و با تسویه هر طرح و بازگشت منابع به صندوق مشارکت همان طرح خاتمه می‌یابد.
- ۹- کلیه عملیات اجرائی مجریان در ارتباط با صندوق مستمری طبق قرارداد و زیر نظر واحد امین اداره PLS بانک و تماماً توسط مجری انجام می‌شود.
- ۱۰- برای کاهش ریسک و جبران خسارات احتمالی ناشی از مخاطرات مختلف فعالیت‌های مالی و همچنین ایجاد اطمینان برای طرف‌های درگیر در ارتباط با زیرسیستم تأمین شخصی راستین (RPS)، حسب مورد و در صورت وجود مصداق عملیاتی با تأیید واحد ارزیابی از پوشش‌های بیمه‌ای استفاده شود.
- ۱۱- به منظور حسن اجرای تعهدات مجریان در تأمین شخصی راستین (RPS) بانک به نیابت از صندوق از مجریان وثیقه مناسب اخذ می‌نماید.
- ۱۲- در قبال پرداخت حق بیمه توسط بیمه شدگان به صندوق مستمری، بانک به نیابت از بیمه شده (سپرده‌گذار) از صندوق وثیقه یا ضمانتی اخذ نمی‌نماید. صندوق مستمری مستقیماً متعهد منابعی است که از سپرده‌گذار/بیمه شده اخذ می‌نماید.
- ۱۳- بانک در رابطه میان سپرده‌گذار و صندوق فقط نقش عامل صندوق برای صدور گواهی‌های تأمین و گواهی تأمین مستمری را دارد.
- ۱۴- قراردادهای مابین صندوق و مجریان تابع مقررات سیستم پایه بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین و زیرسیستم‌های مالی آن حسب مصداق خواهد بود.
- ۱۵- دستورالعمل دریافتی‌های بانک بر اساس ضوابط دستورالعمل مربوطه در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین خواهد بود.

۱۶- با توجه به مفاهیم مورد عمل در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS و فرآیندهای مربوطه و وظایف تعیین شده برای اطراف عملیات، ساختار و تشکیلات مورد نیاز همان وظایف مصرح در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین PLS می‌باشد.

۱۷- تأمین شخصی راستین (RPS) از دستورالعمل‌های مربوطه در بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین بهره‌مند می‌گردد. این دستورالعمل‌ها تحت عناوین زیر می‌باشند:

- ا. دستورالعمل احراز توانایی مجری
- ب. دستورالعمل تضمینات، وثایق و آورده‌ها
- ج. دستورالعمل تهیه گزارش توجیه اقتصادی، فنی، مالی طرح
- د. دستورالعمل مدارک و مستندات لازم جهت ارزیابی طرح
- ه. دستورالعمل دریافتی‌های بانک
- و. دستورالعمل استانداردها و الزامات نظارت
- ز. دستورالعمل گزارش دهی مجری
- ح. دستورالعمل حسابداری و حسابرسی
- ط. دستورالعمل تغییر در زمانبندی و هزینه
- ی. دستورالعمل آثار تورم بر درآمد و هزینه و خالص بازدهی طرح
- ک. دستورالعمل قصور ناشی از تاخیر در انجام تعهدات مجری و تغییر در زمانبندی
- ل. دستورالعمل مشارکت جدید (افزایش سرمایه در حین انجام طرح)
- م. دستورالعمل تسویه حساب با مجری
- ن. دستورالعمل داوری (حکمت)

- س. دستورالعمل فورس ماژور
- ع. دستورالعمل تنظیم قراردادهای بانکداری مشارکت در سود و زیان PLS
- ف. دستورالعمل شرایط عمومی قراردادهای مشارکت در سود و زیان
- ص. دستورالعمل صلاحیت امین
- ق. دستورالعمل انصراف سپرده‌گذار و تسویه پیش از موعد
- ر. دستورالعمل تبدیل گواهی پذیره به سهام در طرحهای پایان‌ناپذیر (تولیدی)
- ش. دستورالعمل پوششهای بیمه‌ای
- ت. دستورالعمل معاملات گواهی مشارکت/پذیره
- ث. دستورالعمل صدور گواهی آتی
- خ. دستورالعمل خرید و فروش گواهی آتی
- ذ. دستورالعمل نوع وثایق و تضمینات حسن انجام کار و ایفای تعهدات براساس دستورالعمل کلی PLS
- ض. دستورالعمل دریافتی‌های بانک
- غ. دستورالعمل بازرسی کالا
- ظ. دستورالعمل استاندارد کالا (مواد اولیه و نهایی)
- أ. دستورالعمل تحویل کالای نهایی و اختتام
- ب.ب. دستورالعمل بیمه در مشارکت مالی جعاله JFS
- ج.ج. دستورالعمل تأخیر در تأدیه و نکول از انجام تعهد در مشارکت مالی جعاله JFS
- د.د. دستورالعمل حاکمیت شرکتی

هه. دستورالعمل رفتار حرفه‌ای ارزیاب و امین

وو. دستورالعمل افشای اطلاعات مجری

زز. دستورالعمل تأمین مالی امانی BFS

ح.ح. دستورالعمل تأمین شخصی راستین RPS

منابع بانکداری راستین

۱. بیژن بیدآباد، عبدالرضا هرسینی، تحلیل فقهی - اقتصادی ربا در وامهای مصرفی و سرمایه‌گذاری و کاستیهای فقه متداول در کشف احکام شارع. ارائه شده به همایش دوسالانه اقتصاد اسلامی، پژوهشکده اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس، ۱۳۸۲. چاپ مجدد در مجله بانک و اقتصاد شماره‌های: ۱۰۶: خرداد ۱۳۸۹ صفحات: ۳۸-۴۲؛ ۱۰۸: مرداد ۱۳۸۹ صفحات: ۳۶-۴۱؛ ۱۰۹: شهریور ۱۳۸۹ صفحات: ۳۸-۳۴؛ ۱۱۱: آبان ۱۳۸۹ صفحات: ۳۸-۳۴؛ ۱۱۲: آذر ۱۳۸۹ صفحات: ۴۲-۴۴.

<http://www.bidabad.com/doc/reba-fa.pdf>

۲. بیژن بیدآباد، عبدالرضا هرسینی، شرکت سهامی بانک غیرربوی و بازبینی ماهیت ربوی و غیرربوی عملیات بانکی متداول. مجموعه مقالات سومین همایش دوسالانه اقتصاد اسلامی «نظریه اقتصاد اسلامی و عملکرد اقتصاد ایران»، ۳-۴ دی ۱۳۸۲، پژوهشکده اقتصاد، دانشگاه تربیت مدرس، صفحات ۱۹۳-۲۲۴، تهران.

<http://www.bidabad.com/doc/sherkat-sahami-bank.pdf>

<http://www.bidabad.com/doc/sherkatbank.ppt>

۳. بیژن بیدآباد، محمود الهیاری فرد، فناوری اطلاعات و ارتباطات در تحقق سازوکار مشارکت در سود و زیان (PLS) (بانکداری اسلامی). فصلنامه علمی - پژوهشی اقتصاد و تجارت نوین، سال اول، شماره سوم، زمستان ۱۳۸۴، صفحات ۱-۳۷.

<http://prd.moc.gov.ir/jnec/farsi/3rd/Article2.pdf>

http://www.bidabad.com/doc/Pls_it-fa.pdf

۴. بیژن بیدآباد، محمود الهیاری فرد، کارائی نسبی مدیریت دارائی و بدهی (ALM) در بانکداری اسلامی. فصلنامه علمی- پژوهشی اقتصاد و تجارت نوین، سال سوم، شماره دوازدهم، بهار ۱۳۸۷، صفحات ۱۰۹-۱۲۸.

<http://www.bidabad.com/doc/alm-farsi.pdf>

۵. بیژن بیدآباد، ژینا آقاییگی، مهستی نعیمی، آذرنگ امیراستوار، سعید صالحیان، سعید نفیسی زیده سرایی، علیرضا مهدیزاده چلهبری، بیژن حسینپور، سعید شیخانی، محمود الهیاری فرد، محمد صفاییپور، نادیا خلیلی ولائی. (کتاب) طرح تفصیلی بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)، اداره تحقیقات و برنامه‌ریزی، بانک ملی ایران، ۱۳۸۷.

<http://www.bidabad.com/doc/detailed-pls.pdf>

۶. بیژن بیدآباد، محمود الهیاری فرد، سازوکار عملیاتی بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)، معرفی ابزارهای مالی گواهی مشارکت و گواهی پذیره با کارائی بین‌المللی. ارائه شده به دومین همایش خدمات بانکی و صادرات، ۲۷ مهر ۱۳۸۷، بانک توسعه صادرات ایران، تهران، ایران.

<http://www.bidabad.com/doc/PLS-Banking.pdf>

<http://bidabad.com/doc/PLS-Banking-Export-Deveopment-Bank-2.ppt>

۷. بیژن بیدآباد، محمد صفائی پور، چارچوب بازار الکترونیکی معاملات گواهی مشارکت/پذیره در قالب طرح مشارکت در سود و زیان راستین (PLS). پنجمین همایش تجارت الکترونیکی، ۳-۴ آذر ۱۳۸۷، وزارت بازرگانی، تهران.

<http://www.bidabad.com/doc/charchoobe-bazare-electronic-pls.pdf>

<http://www.ecommerce.gov.ir/EArchive/EArchiveF/Item.asp?ParentID=43&ItemID=182>

۸. بیژن بیدآباد، بانکداری بدون ربا در برابر بحران‌های اقتصادی. مجله بانک و اقتصاد، آذر ۱۳۸۸، شماره ۱۰۳، صفحات ۲۷-۲۲.

۹. بیژن بیدآباد، محمود الهیاری فرد، حسابداری مشارکت در سود و زیان (PLS).

<http://www.bidabad.com/doc/PLS-accounting-fa.pdf>

۱۰. بیژن بیدآباد، تثبیت ادوار تجاری با بانکداری مشارکت در سود و زیان و اقتصاد اخلاق. مجموعه مقالات همایش بررسی ابعاد و تحول روش‌های تأمین مالی در کشور با تأکید بر نقش بانک، بیمه و بازار سرمایه، دانشگاه پیام نور، ۲۸ تیر ۱۳۹۰، تهران، ایران.

<http://www.bidabad.com/doc/pls-business-cycles.pdf>

<http://www.bidabad.com/doc/pls-business-cycles.ppt>

۱۱. بیژن بیدآباد، محمود الهیاری فرد، تأمین مالی غیررئوی مبتنی بر فناوری اطلاعات. مجموعه مقالات سومین کنفرانس بین‌المللی توسعه نظام تأمین مالی در ایران. ۳۰ بهمن لغایت ۱ اسفند ۱۳۸۹، گروه مدیریت مالی و سرمایه‌گذاری مرکز مطالعات تکنولوژی دانشگاه صنعتی شریف، صفحات ۸۹-۶۹.

<http://www.bidabad.com/doc/non-usury-finance-it-fa.pdf>

۱۲. بیژن بیدآباد، ژینا آقاییگی، آذرنگ امیراستوار، ابوالفضل هزاوه، علیرضا شفیعی، سعید نفیسی زبده سرائی، علیرضا مهدی‌زاده، علی حیات‌داودی، بیژن حسین‌پور، سید علی حسینی، اکبر شالی، محمد کاشفی، محمود الهیاری فرد، محمد صفایی‌پور، علی کوثری، باقر عین‌اله زاده، مهستی نعیمی، نادیا خلیلی ولائی، شاکری. (کتاب) طرح تفصیلی مشارکت مالی مضاربه (MFS)، زیرسیستم بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)، بانک ملی ایران، تهران ۱۳۸۹.

<http://www.bidabad.com/doc/detailed-mfs.pdf>

۱۳. بیژن بیدآباد، آذرنگ امیراستوار، ابوالفضل هزاوه، علیرضا شفیعی، سعید نفیسی زبده سرائی، علیرضا مهدی‌زاده، علی حیات‌داودی، بیژن حسین‌پور، سید علی حسینی، اکبر شالی، محمد کاشفی، محمود الهیاری فرد، محمد صفایی‌پور، علی کوثری، باقر عین‌اله زاده، مجید ناصری، مهستی نعیمی، نادیا خلیلی ولائی، شاکری. (کتاب) طرح تفصیلی مشارکت مالی جعاله (JFS)، زیرسیستم بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)، بانک ملی ایران، تهران ۱۳۸۹.

<http://www.bidabad.com/doc/detailed-jfs.pdf>

۱۴. بیژن بیدآباد، محمود الهیاری فرد، اوراق قرضه غیرربوبی (ریالی و ارزی) و ابزارهای پولی بانکداری مرکزی بدون ربا، مجموعه مقالات سومین کنفرانس بین‌المللی توسعه نظام تأمین مالی در ایران. ۳۰ بهمن لغایت ۱ اسفند ۱۳۸۹، گروه مدیریت مالی و سرمایه‌گذاری مرکز مطالعات تکنولوژی دانشگاه صنعتی شریف، صفحات ۵۴۰-۵۱۷.

<http://www.bidabad.com/doc/Islamic-banking-bond-fa.pdf>

۱۵. بیژن بیدآباد، امیر عباس سیاهپوش، مهتاب میرزایی قاضی، سمیه الجبوری، زینب غلامی، امیر شریفی، امیر شمس، شهرام اکبرزاده. (کتاب) طرح تفصیلی گواهی قرض الحسنه پس‌انداز، بانک قرض الحسنه مهر ایران، ۱۳۸۹.

<http://bidabad.com/doc/gavahi-qarz-tarh-bi-vam.pdf>

<http://bidabad.com/doc/gavahi-qarz-tarh.ppt>

۱۶. بیژن بیدآباد، نگاهی بر بانکداری مشارکت در سود و زیان (PLS) و زیرسیستم‌های مشارکت مالی مضاربه (MFS) و مشارکت مالی جعاله (JFS). مجله بانک و اقتصاد، مرداد ۱۳۹۰، شماره ۱۱۴،

<http://www.bidabad.com/doc/negahi-bar-pls-mfs-jfs.pdf>

۱۷. بیژن بیدآباد، بررسی فقهی و حقوقی اوراق قرضه بدون ربا، مجموعه مقالات همایش ملی بانکداری اسلامی در تأمین مالی (با تأکید بر بانکداری اسلامی)، ۲۲ آذر ۱۳۹۰، بانک قرض الحسنه مهر ایران و دانشگاه تربیت مدرس، تهران.

<http://www.bidabad.com/doc/legal-analysis-of-non-usury-bonds.pdf>

<http://bidabad.com/doc/legal-analysis-of-non-usury-bonds.ppt>

۱۸. بیژن بیدآباد، گواهی قرض الحسنه پس انداز (SQC)، مجموعه مقالات همایش ملی بانکداری اسلامی در تأمین مالی (با تأکید بر بانکداری اسلامی)، ۲۲ آذر ۱۳۹۰، بانک قرض الحسنه مهر ایران و دانشگاه تربیت مدرس، تهران.

<http://www.bidabad.com/doc/gavahi-qarzulhasana-pasandaz.pdf>

<http://bidabad.com/doc/gavahi-qarz-paper.ppt>

۱۹. بیژن بیدآباد، جلوگیری از نوسانات و بحرانهای اقتصادی ادواری با ابزار نوین مالی و اصلاح ساختار بانکی، ۱۳۸۹.

<http://www.bidabad.com/doc/bohran-va-abzare-mali.pdf>

۲۰. بیژن بیدآباد، مسعود صفرزاده نساجی، ژینا آقاییگی، سازمان و تشکیلات بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS) در بانک ملی ایران، ۱۳۸۹.

<http://www.bidabad.com/doc/PLS-organization.pdf>

۲۱. بیژن بیدآباد، مشارکت مالی مضاربه (MFS)، ۱۳۸۹.

<http://www.bidabad.com/doc/mfs-paper-fa.pdf>

۲۲. بیژن بیدآباد، مشارکت مالی جعاله (JFS)، ۱۳۸۹.

<http://www.bidabad.com/doc/jfs-paper-fa.pdf>

۲۳. بیژن بیدآباد، راهبرد تحول ساختار بانکی، ۱۳۹۰.

<http://www.bidabad.com/doc/rahborde-tahavole-bank.pdf>

۲۴. بیژن بیدآباد، اوراق خزانه بدون ربا (ریالی و ارزی)، ۱۳۹۰.

<http://www.bidabad.com/doc/interest-free-t-bond-fa.pdf>

۲۵. بیژن بیدآباد، بازاریابی تأمین مالی مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)، اداره تحقیقات و

برنامه‌ریزی بانک ملی ایران، ۱۳۹۰، تهران.

<http://www.bidabad.com/doc/pls-marketing.pdf>

۲۶. بیژن بیدآباد، امیرعباس سیاهپوش، مهتاب میرزایی قاضی، سمیه الجبوری، زینب غلامی، امیر شریفی،

امیر شمس، شهرام اکبرزاده. (کتاب) طرح تفصیلی گواهی قرض الحسنه پس‌انداز با گواهی امتیاز

حق وام، بانک قرض الحسنه مهر ایران، ۱۳۹۰.

<http://bidabad.com/doc/gavahi-qarz-tarh-ba-vam.pdf>

۲۷. بیژن بیدآباد، (کتاب) طرح تفصیلی مشارکت مالی مقاسطه (IFS)، زیرسیستم بانکداری مشارکت در

سود و زیان راستین (PLS). اداره تحقیقات و برنامه‌ریزی، بانک ملی ایران، تهران ۱۳۹۰.

<http://www.bidabad.com/doc/detailed-ifs.pdf>

۲۸. بیژن بیدآباد، (کتاب) طرح تفصیلی مشارکت مالی اجاره (RFS)، زیرسیستم بانکداری مشارکت در

سود و زیان راستین (PLS). اداره تحقیقات و برنامه‌ریزی، بانک ملی ایران، تهران ۱۳۹۰.

<http://www.bidabad.com/doc/detailed-rfs.pdf>

۲۹. بیژن بیدآباد، مشارکت مالی مقاسطه (IFS)، ۱۳۹۰.

<http://www.bidabad.com/doc/ifs-paper-fa.pdf>

۳۰. بیژن بیدآباد، زیرسیستم‌های مبتنی بر فناوری اطلاعات و ارتباطات در بانکداری راستین، مجموعه

مقالات همایش ملی خدمات الکترونیکی تحولی نوین در توسعه پایدار، ۳۰-۲۹ آبان ۱۳۹۰. دانشگاه

الزهر، تهران.

<http://www.bidabad.com/doc/Rastin-Bank-IT.pdf>

<http://www.bidabad.com/doc/Rastin-Bank-IT.ppt>

۳۱. بیژن بیدآباد، امنیت تعاملات بانکی مبتنی بر فناوری اطلاعات در بانکداری راستین، مجله بانک و

اقتصاد شماره: ۱۱۶: آذر ۱۳۹۰ صفحات: ۴۰-۳۷.

<http://www.bidabad.com/doc/amniyat-taamol-at-banki.pdf>

۳۲. بیژن بیدآباد، روح‌الله محمدی، تکافل اجتماعی راستین و بانکداری قرض الحسنه، ۱۳۹۰.

<http://www.bidabad.com/doc/takaf-ul-qarzulhasane.pdf>

۳۳. بیژن بیدآباد، مشارکت مالی اجاره (RFS)، ۱۳۹۰.

<http://www.bidabad.com/doc/rfs-paper-fa.pdf>

۳۴. بیژن بیدآباد، شفافیت مالی، حکمرانی و افشای اطلاعات بانکی در بانکداری راستین و پیشنهاد

مقررات لازم برای ارتقاء آن، مجله بانک و اقتصاد شماره: ۱۱۷، اسفند ۱۳۹۰ صفحات: ۲۴-۳۴.

<http://www.bidabad.com/doc/shafafiyat.pdf>

۳۵. بیژن بیدآباد، محمد صفائی پور، اجزای سیستم یکپارچه بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین، نگرش مدیریت عملیات و فرآیندها. مجموعه مقالات اولین همایش بین‌المللی بانکداری الکترونیک و نظام‌های پرداخت، ۳۰ بهمن-۱ اسفند ۱۳۹۰، پژوهشکده پولی و بانکی، بانک مرکزی ایران، تهران.

<http://www.bidabad.com/doc/ajza-system-rastin.pdf>

<http://www.bidabad.com/doc/ajza-system-rastin.ppt>

۳۶. بیژن بیدآباد، محمود الهیاری فرد، پروتکل برداشت بین بانکی (IWP) در بانکداری راستین. ارائه شده در چهارمین کنفرانس فناوری اطلاعات و دانش (IKT2012) دانشگاه صنعتی نوشیروانی بابل، ۲-۴ خرداد ۱۳۹۱، بابل، ایران.

<http://www.bidabad.com/doc/iwp-paper-fa.pdf>

۳۷. بیژن بیدآباد. (کتاب) طرح تفصیلی تکافل اجتماعی راستین (RST)، زیرسیستم بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)، بانک ملی ایران، تهران ۱۳۹۱.

<http://www.bidabad.com/doc/detailed-rst.pdf>

۳۸. بیژن بیدآباد. (کتاب) طرح تفصیلی تأمین مالی امانی (BFS)، زیرسیستم بانکداری مشارکت در سود و زیان راستین (PLS)، بانک ملی ایران، تهران ۱۳۹۱.

<http://www.bidabad.com/doc/detailed-bfs.pdf>

۳۹. بیژن بیدآباد. تبدیل دارائی به اوراق بهادار (MSS) در بانکداری راستین.

<http://www.bidabad.com/doc/mms-paper-fa.pdf>

۴۰. بیژن بیدآباد، مشارکت مالی امانی (BFS)، ۱۳۹۱.

<http://www.bidabad.com/doc/bfs-paper-fa.pdf>

۴۱. بیژن بیدآباد، آذرنگ امیراستوار، سعید عبداللهی، محمود الهیاری فرد، اسکندر پردل، مریم حیدری،

علیرضا شفیعی، محمدعلی پوربهرروز، (کتاب) پیشنهاد لایحه قانونی بانکداری راستین، بیژن

بیدآباد، بانک ملی ایران، ۱۳۹۱.

۴۲. بیژن بیدآباد، آذرنگ امیراستوار، سعید عبداللهی، محمود الهیاری فرد، اسکندر پردل، مریم حیدری،

علیرضا شفیعی، محمدعلی پوربهرروز، (کتاب) پیشنهاد آئین نامه اجرائی بانکداری راستین، بانک

ملی ایران، ۱۳۹۱.

43. Bidabad, Bijan, Economic-juristic analysis of usury in consumption and investment loans and contemporary jurisprudence shortages in exploring legislator commandments. Proceeding of the 2nd International Islamic Banking Conference. Monash University of Malaysia. 9-10 September 2004. Reprinted in: National Interest, Journal of the Center for Strategic Research, Vol. 2, No. 1, winter 2006, pp. 72-90. Tehran, Iran.

<http://www.bidabad.com/doc/reba-en.pdf>

44. Bidabad, Bijan, Non-Usury Bank Corporation (NUBankCo), The Solution to Islamic banking, Proceeding of the 3rd International Islamic Banking and Finance Conference, Monash University, KL, Malaysia, 16-17 November, 2005.

<http://www.bidabad.com/doc/NUBankCo-en.pdf>

45. Bidabad, Bijan, Mahmoud Allahyarifard. IT role in fulfillment of Profit & Loss

Sharing (PLS) mechanism. Proceeding of the 3rd International Islamic Banking and Finance Conference, Monash University, KL, Malaysia, 16-17 November, 2005.

<http://www.bidabad.com/doc/english-pls-5.pdf>

46. Bidabad, Bijan, Mahmoud Allahyarifard. Implementing IT to Fulfill Profit & Loss Sharing Mechanism. With co-authorship of M. Allahyarifard. Islamic Finance News (IFN), Vol. 3, Issue 3, 6, February 2006, pp. 11-15.

<http://www.bidabad.com/doc/summery-pls-it-1.pdf>

47. Bidabad, Bijan, Mahmoud Allahyarifard. Assets and Liabilities Management in Islamic Banking. Paper presentet at the 3rd International Conference on Islamic Banking and Finance. Bidakara, Jakarta, Indonesia, 23 -26 February, 2010. Proceeding of the Conference: Risk Management, Regulation and Supervision, pp. 396-413.

<http://www.bidabad.com/doc/alm-english.pdf>

48. Bidabad, Bijan. Non-Usury Banking Fits to Obama's Change Strategy, the Solution to Revive the Economy.

<http://bidabad.com/doc/PLS-paper-en-5.pdf>

49. Bidabad, Bijan, Mahmoud Allahyarifard. The Executive Mechanism of Profit and Loss Sharing (PLS) Banking Mechanism of Profit and Loss Sharing (PLS) Banking.

<http://www.bidabad.com/doc/PLS-banking-Executive-Mechanism.pdf>

50. Bidabad, Bijan, Mahmoud Allahyarifard. IT Based Usury Free Financial Innovations. Proceeding of ECDC 2010, 5th International Conference on e-Commerce in Developing Countries: with focus on e-Banking & e-Insurance. ECDC 2010, 15-16 September 2010.

<http://www.bidabad.com/doc/non-usury-finance-it-en.pdf>

51. Bidabad, Bijan, Mahmoud Allahyarifard. Usury-Free Bonds and Islamic Central

- Banking Monetary Instruments. 2010.
<http://www.bidabad.com/doc/Islamic-banking-bond-en.pdf>
52. Bidabad, Bijan, Stabilizing Business Cycles by PLS Banking and Ethic Economics. 2010.
<http://www.bidabad.com/doc/pls-business-cycles-en.pdf>
53. Bidabad, Bijan, Mahmoud Allahyarifard. Accounting Procedures for Profit and Loss Sharing (PLS) Banking. 2010.
<http://www.bidabad.com/doc/PLS-accounting-en.pdf>
54. Bidabad, Bijan, Abul Hassan, Ben Ali Mohamed Sami, Mahmoud Allahyarifard. Interest-Free Bonds and Central Banking Monetary Instruments. International Journal of Economics and Finance. Vol. 3, no. 3, August 2011, pp.234-241.
<http://www.ccsenet.org/journal/index.php/ijef/article/download/11665/8300>
55. Bidabad, Bijan, Fluctuations and Business Cycles Prevention by New Financial Instruments and Banking Structure Reform. 2011.
<http://www.bidabad.com/doc/Fluctuations-and-Cycles.pdf>
56. Bidabad, Bijan, Mudarebah Financial Sharing (MFS). 2011.
<http://www.bidabad.com/doc/mfs-paper-en.pdf>
57. Bidabad, Bijan, Joaleh Finance Sharing (JFS), 2011.
<http://www.bidabad.com/doc/jfs-paper-en.pdf>
58. Bidabad, Bijan, Interest-Free Treasury Bonds (IFTB), 2011.
<http://www.bidabad.com/doc/interest-free-t-bond-en.pdf>
59. Bidabad, Bijan, Interest-Free Treasury Bonds (IFTB), Islamic Finance and Legal Clarifications, 2011.
<http://www.bidabad.com/doc/interest-free-t-bond-feqhi-en.pdf>

60. Bidabad, Bijan, Abul Hassan, Ben Ali Mohamed Sami, Mahmoud Allahyarifard. Interest-Free Bonds Financial Innovation, A Monetary Instrument for Economy at Crisis. Journal of Economic Cooperation and Development (JECED). 32, 1, 2011, 55-70.
http://www.sesric.org/jecd/jecd_articles/ART10102201-2.pdf
61. Bidabad, Bijan, Deposits and Loans Interest Rates Lag Structure and Business Cycles (Case Study of United States). 2011.
<http://www.bidabad.com/doc/Interest-Rates-Lags-and-Cycles.pdf>
62. Bidabad, Bijan, Installment Financial Sharing (IFS), 2011.
<http://www.bidabad.com/doc/ifs-paper-en.pdf>
63. Bidabad, Bijan, Abul Hassan, Does Interest Rate Form Business Cycle, 2011.
<http://bidabad.com/doc/interest-rate-cycle.pdf>
64. Bidabad, Bijan, Rent Financial Sharing (RFS), 2012.
<http://www.bidabad.com/doc/rfs-paper-en.pdf>
65. Bidabad, Bijan, Rastin Social Takaful (RST), 2012.
<http://www.bidabad.com/doc/rst-paper-en.pdf>
66. Bidabad, Bijan, Mortgage Securitization System (MSS) in Rastin Banking, 2012.
<http://www.bidabad.com/doc/mss-paper-en.pdf>
67. Bidabad, Bijan, Bail Financial Sharing (BFS), 2012.
<http://www.bidabad.com/doc/bfs-paper-en.pdf>